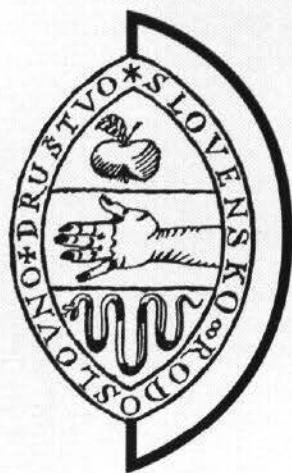

Bilten
slovenskega
rodoslovnega
društva

Letnik 7
številka 1-2
julij 2000

REVERSA

Kazalo

Uvodnik	3
Marija Makarovič Moje življenje	4
Marija Štefančič Naši starodavni predniki	7
Stane Adam Miniature iz plemiškega rodoslovja	10
Peter Hawlina Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije	11
Janez Toplišek Branje pisane gotice1	13
France Megušar Rezijani nas vodijo v predzgodovino slovenskega prostora	15
Henry and Anne Grosel Amazing what a little information can do!	16
Peter Hawlina Lost Children	17
mag. Janez Toplišek Krajevni rodoslovni viri	19
Tone Logar Westfalski Slovenci	20
Peter Hawlina Nova verzija programa Brother's Keeper	20
Odmevi Mariano Rugále, Pokopališča in nagrobniki pri nas	21
Aleja zaslužnih Tone Ravnikar	23
Rekorderji	24
Mladinski kotiček Nina Lampič, Zakaj sovražim rodoslovje	25
Kaj delamo Ema Goričan	25
Kaj delajo George Plautz	28
RAST - RAZiskovalski Stiki Poizvedbe, TT - Tiny Tafel	29
Poročila o delu Novi člani, Koledar prireditvev SRD za leto 2000, Prvo leto dela obalne sekcije rodoslovnega društva	30

Uvodnik

Že nekaj let smo vajeni govoriti o pozitivni in negativni energiji. Rekel bi, da je energija predvsem fizikalni pojem in kolikor se spominjam iz gimnazijskih let, jo ločimo na kinetično in potencialno. Ne spominjam se, da bi bilo pri pouku fizike kdaj govora o negativni energiji. Nekaj malega se spominjam, da smo o energiji govorili tudi pri biologiji. Povedali so, da ljudje in druga živa bitja dobivamo energijo samo s hrano. Porabljamo pa jo z gibanjem in vsem drugim početjem, celo z razmišljanjem. Ne bom se spuščal v strokovno uporabo tega pojma v drugih vedah. Rekel bi, da je bolj kot v resnih vedah postal pojem energije široko uporabljan v raznih okulturnih, spekulativnih in prevarantskih krogih. Slišimo vso energijo mi je izpil ali ta človek izžareva negativno energijo ali nabil me je z pozitivno energijo in podobne nesmisle. Nehali smo govoriti o tem, da smo se utrudili, smo naveličani, da nam manjka volje, dobrega razpoloženja, poguma, samozavesti. Ali nasprotno, da smo spočiti, zadovoljni, zdravi, močni, sposobni, polni zamisli, neustrašeni, pripravljeni na izzive.

To sem omenil zato, ker je nekdo pred kratkim vprašal, če nam je zmanjkalo energije za izdajanje časopisa, saj smo lansko leto izdali eno samo, sicer doslej najbolj zajetno številko, ki pa so jo mnogi pohvalili in nam tako vlili nekaj nove energije, če se izrazim v sodobnem žargonu.

Kot urednik lahko rečem, da mi potrebna energija naraste vedno, kadar mi kdo dostavi zanimiv prispevek in čutim, da je še komu drugemu kaj do tega, da časopis spet izide. Morda mi je res zmanjkalo energije, da bi kar naprej nekoga nadlegoval, da (za- stonj) kaj prispeva.

To številko sem potihoma načrtoval že pred letošnjim občnim zborom. Gradiva je bilo odločno premalo. Tematskih prispevkov tudi kasneje ni in ni bilo. Zato se razmerje med tematskimi in referenčnimi prispevki v tej številki izrazito nagiba k slednjim. Izostale so celo nekatere stalne rubrike. Pojavile pa so se nekatere nove. Upam, da bodo postale stalne. Nova rubrika je Mladinski kotiček, ki ga začenja petnajstletna Nina Lampič. Posebej zaslužne rodoslovce, ki so nam v preteklosti pustili bogate rezultate svojega dela, smo v Drevesih že predstavljali. Za primer omenimo Ludvika Lazarinija, prof. Franceta Planino, Antonijo Cegnar, Justino Jagodič in še koga. Take posameznike bomo odslej objavljali v rubriki Aleja znamenitih. Začenjamo tudi z rubriko Rekorderji.

Pozabimo na energijo in pogumno poprimimo pero!

DREVESA

ISSN 1318-6221

Leto 7, številka 1-2 / julij 2000

Bilten Drevesa izdaja Slovensko rodoslovno društvo.

Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom.

Urednik: Peter Hawlina

Lektorirala: Zdenka Lampič

Likovna zasnova: Janez Suhadole

Teh. ureditev in grafična priprava: GApr design, Ljubljana

Tisk: Embalažno grafični servis, Trata-Škofja Loka

Naklada: 500 izvodov

Naslov: Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija

e-naslov: srd1@guest.arnes.si

Moje življenje

Pripomoček za zbiranje biografskega gradiva

Marija Makarovič

Večina ljudi se vsaj občasno rada ozre v lastno preteklost. Obujanje osebnih spominov na srečne in manj srečne dni, ki so jih preživeli v otroštvu, v času odrasčanja in kasneje, pomeni nekaterim ljudem priljubljeno temo razmišljanja in tudi pogovorov. Spominom na dom, na starše, stare starše, sosede, mladostne in druge prijatelje se pridružujejo spomini na različna doživljanja tudi zunaj domačega okolja.

Morda ste že kdaj rekli: O mojem življenju bi lahko napisal/a debelo knjigo.

Morda ste celo že pomislili, da bi sami opisali vašo življenjsko pot ali pa da bi jo po vašem pripovedovanju zapisal kdo drug.

Danes vam dajemo na izbiro, da izberete eno od obeh možnosti.

Zakaj vas vabimo k sodelovanju? Zato, ker:

- vsaka življenjska zgodba, naj jo napiše kdorkoli – slaven ali nepoznan človek, pomemben ali nepomemben človek, razkriva človekovo enkratnost, človekovo neponovljivost,
- z vsakim zapisanim življenjepisom izvemo nekaj več o ljudeh, o njihovem odnosu do svojcev in drugih ljudi, do domačega in drugega okolja, skratka o življenjski zgodovini posameznega človeka,
- vsaka življenjska zgodba pa je tudi kamenček v mozaiku naše, slovenske zgodovine,
- z vsako zapisano osebnim pripovedjo ostaja človek za vedno navzoč v določenem času in prostoru.

V pomoč pri razmišljanju o vašem življenju vam bo morda naslednji vprašalnik, ki želi biti res samo v osnovno pomoč. Zavedamo se, da še tako nadrobno sestavljen vprašalnik ne more zaobjeti vsega, kar ste doživeli in preživeli in kar želite povedati o vašem življenju in delu in o okolju, v katerem ste živeli in živite.

Vsaka vaša misel, vsako vaše, pa še tako neznatno in preprosto doživetje in izkušnja, je dragocen podatek o načinu življenja v času, ki ste ga preživeli in ki ga še živite.

Če ste se odločili za sodelovanje, se vam najlepše zahvaljujemo!

Vprašalnik

Na začetku vaše življenjske zgodbe naj bo napisano:

- vaše ime in priimek (pri poročenih ženskah navesti dekliški priimek)
- dan, mesec, leto in kraj rojstva (navesti tudi morebitno hišno ime)
- sedanje bivališče (navesti morebitno hišno ime)
- šolska izobrazba
- poklic

Prosimo vas, da posebej napišete, ali dovolite, da pri objavi vašega življenjepisa navedemo tudi vaše ime ali želite, da ga

objavimo brez imena. Kakorkoli že se boste odločili – čeprav želimo, da bi dovolili objavo vašega imena – naj se vam tudi na tem mestu lepo zahvalimo za vaše sodelovanje!

1. Rodovina moje matere

Poleg imena vaše matere in njenega dekliškega priimka ter rojstne letnice navedite tudi kraj materinega rojstva. Ali je imela hiša, kjer se je rodila, tudi hišno ime, katero?

Kakšna je bila vaša mama, jo lahko opišete po zunanosti in kot osebnost?

Kakšen poklic je opravljala vaša mati? Morda vam je kaj povedala o svojem življenju?

Ali lahko navedete tudi kakšne podatke o materinih starših? Če imate kakšne spomine nanje, jih napišite.

Koliko bratov in sester je imela mati? Povejte njihova imena in če veste, tudi letnice rojstva. Morda lahko na kratko opišete življenjsko pot tet in stricov po materini strani?

2. Rodovina mojega očeta

Poleg imena vašega očeta in priimka ter rojstne letnice navedite tudi kraj njegovega rojstva. Navedite tudi morebitno hišno ime.

Kakšen je bil vaš oče, ga lahko opišete po zunanosti in kot osebnost?

Kakšen poklic je opravljal vaš oče? Če vam je kdaj pripovedoval o svojem življenju, prosim, da to napišete.

Morda lahko navedete tudi podatke o očetovih starših? Če imate kakšne spomine nanje, jih napišite.

Koliko bratov in sester je imel oče? Povejte njihova imena, in če veste, tudi letnice rojstva.

Morda lahko na kratko opišete življenjsko pot vaših tet in stricov po očetovi strani?

3. Družina mojega očeta in moje matere

Kdaj sta se poročila vaš oče in vaša mati?

Ali sta kdaj omenjala, kako je bilo na njuni poroki? Če da, prosim, napišite.

Napišite po vrstnem redu – od najstarejšega do najmlajšega – imena in rojstne letnice vaših morebitnih bratov in sester. Na kratko opišite njihovo življenjsko pot.

4. Moja rojstna domačija – moj rojstni dom

Če ste se rodili na kmetiji, opišite in skicirajte vaš (nekdanji, morda tudi še sedanji) dom in poimenujte prostore v hiši.

Navedite gospodarska poslopja, ki so spadala k domačiji.

Koliko vas je bilo v času vašega odrasčanja v družini (sem štejejo tudi morebitni posli)?

Koliko zemlje ste imeli?

Koliko čivine ste redili?

Kaj vam je najbolj ugajalo na vaši (nekdanji, morda tudi še sedanji) domačiji, na vašem (nekdanjem, morda tudi še sedanjem) domu?

Če ne živite več na vašem rojstnem domu, kdaj in zakaj ste se odselili?

Kako ste se počutili, ko ste se odselili od doma?

Ali ste se potem še vračali, če da, kolikokrat na mesec, na leto? Če ne, zakaj ne?

5. Moje otroštvo

Kako ocenjujete vaše otroštvo? Bi lahko rekli, da je bilo lepo, in zakaj? Ali da je bilo bolj žalostno in zakaj?

Imate kakšne zgodnje spomine iz otroštva, ko še niste hodili v šolo?

Če ste se igrali v predšolskem obdobju, kaj ste se igrali in s kom?

Katerega leta in kam ste začeli hoditi v šolo? Ali se spominjate prvega šolskega dne?

Koliko časa ste hodili – pešali v šolo? Kako ste bili oblečeni pozimi, kako poleti?

Kdo vas je učil? Ali so vas učitelji/učiteljice tudi kaznovali, in kako?

Kdaj in kje ste se učili? Kdaj in kje ste pisali domače naloge?

Ali ste radi hodili v šolo, če da, zakaj? Če ne, zakaj ne?

Ste si želeli nadaljevati s šolanjem. Če da, zakaj niste nadaljevali? Kaj ste si želeli postati?

Ali se spominjate kakšnih veselih dogodkov iz vašega otroštva? Opišite jih.

Ali se spominjate kakšnih žalostnih in morda krivic iz otroštva? Opišite jih.

Ali ste si kakšno stvar zelo želeli, pa vam jo starši kljub prošnji niso kupili? In zakaj ne? Kako ste to sprejeli?

Ali so vas starši obdarovali? Ob kakšni priložnosti in s čim?

Ali so vas starši ali kdo drug od domačih – in kdo – kdaj "pocrkljali"? In kako?

Ali so vas starši – ali kdo drug od domačih – in kdo – kdaj pohvalili? Če da, ob kakšni priložnosti? Kaj vam je pomenila?

Koga ste imeli raje: mamo, očeta, staro mamo ali ...?

Koga ste se bolj bali: očeta, mame, ali ... in zakaj?

Ali ste ubogali na prvo besedo? Če ne, kaj se je zgodilo?

Ali vas je kdo od staršev tepel, in kako? Imate v spominu kakšno posebej hudo "tepežko", in zakaj?

H komu ste se zatekli, če vam je bilo hudo? In zakaj prav k navedeni osebi?

Ali se spominjate tudi kakšnega strica, tete, botra, botre in sosedu, morda kakšnega posebneža? Zakaj vam je ostal navedeni v spominu?

Ali so vas starši obdarovali? Kdaj in s čim?

Kdo vas je začel privajati (kmečkemu ali kateremu drugemu) delu? Lahko navedete, kdo vas je naučil na primer kositi, žeti, plesti, kuhati? Kako vas je učil? Koliko ste bili tedaj stari?

6. Moja mladost

Kako ocenjujete vašo mladost? Ali je bila lepa, in zakaj? Če ni bila, zakaj?

Katerih najbolj lepih, veselih dogodkov se spominjate iz mladosti?

Katerih najbolj žalostnih dogodkov iz mladosti se spominjate?

Ali se spominjate, da ste se v času odraščanja uprli očetu in materi? Kako ste se uprli in zakaj? Koliko ste bili tedaj stari?

Ali ste se očetu ali materi, če ste enega ali drugega užalili, opravičili ali prosili za odpuščanje?

Ali so se vam morda starši kdaj opravičili, na primer, če so vas po krivici kaznovali? Če da, ob kakšni priložnosti, in kako ste to sprejeli?

Ali so vam starši dali denar, če da, ob kakšni priložnosti? In koliko? Ste ga "zapravili" ali varčevali?

Ali se spominjate, katere vrednote so vam starši največkrat omenjali?

Ali so vas starši "poučevali" tudi s pogovori? Ob kakšnih priložnostih so izrekli ta ali oni pogovor?

Ali ste svojim staršem kdaj očitali, da so staromodni? Ob kakšni priložnosti? Kako sprejmete vi, če vam vaši otroci kaj podobnega očitajo?

Kje je po vašem mnenju vzrok za večna nesoglasja med starši in otroki oziroma bolj posplošeno, med starimi in mladimi?

Kdaj ste si pridobili prve prijatelje, in katere? Kaj vam je pri njih najbolj ugajalo? Ali so vas kdaj razočarali? Če da, lahko navedete, ob kakšni priložnosti? Se je potem vaš odnos do prijatelja/prijateljice spremenil?

Ste z nekdanjimi prijatelji še vedno v stikih? Če da, kako in kdaj?

Če ste bili v težavah, ste se zatekli k prijatelju/prijateljici: Ali ste jim vse zaupali ali samo do določene mere, in zakaj?

Če ste odraščali na kmetiji, ste verjetno že zgodaj začeli delati.

Ali ste se kakšnega dela posebej veselili, in zakaj?

Ali ste kakšno delo neradi opravljali, in zakaj?

Ob nedeljah in praznikih ste si verjetno malo oddahnili. Kaj ste takrat delali?

Ali ste ob prostem času brali? Kakšne knjige ste brali? Kaj vam je pomenilo branje?

Ste delali kakšno ročno delo? Katero in kdo vas je naučil? Kaj vam je pomenilo ročno delo?

Ali ste se kdaj zbrali, pridružili vaškim fantom oz. dekletom? Koliko ste bili stari, ko ste začeli zahajati v družbo vrstnikov/vrstnic?

Ob kakšni priložnosti ste se zbrali?

Kako ste se zabavali?

Ali ste hodili na veselice? Kdaj in kam? Ali ste radi plesali in katere plesne ste plesali?

Ali se spominjate kakšnega posebnega dogodka z veselice?

Ali ste šli kdaj (z vaškimi fanti, dekletimi, prijatelji) na romanje. Kam ste šli in zakaj? Ali ste šli peš in koliko časa ste hodili? Kaj vam je pomenilo romanje?

Ali ste praznovali družinske praznike, in katere? Kako ste jih praznovali?

Prišla je (prva) druga svetovna vojna. Ali ste bili morda v vojni vihri, internirani, izseljeni? Opišite vse, česar se spominjate.

Kako ste preživljali povojni čas?

7. Spoznavanje in poroka

Ob kakšni priložnosti se spoznali prvega fanta oziroma prvo dekle, sedanjega moža, sedanjo ženo?

Koliko časa "sta hodila skupaj"? Kako pogosto sta se videvala in kje? Ali sta se sestajala tudi naskrivaj, in zakaj?

Kako so starši sprejeli dejstvo, da imate fanta, da imate dekle?

Kako ste povedali staršem, da se nameravate poročiti? Ali je prišel vaš bodoči mož na dom k staršem prosit za "vašo roko"? Če so bile s tem povezane kakšne šege, jih opišite.

Ali se še spominjate vašega poročnega dne? Ali lahko vsaj na kratko opišete priprave na poroko, število svatov in morebitne posebne ženitovanjske osebe? Kaj ste jedli na poroki? Kdo je kuhal? Kdo so bili muzikanti? Na kakšna glasbila so igrali?

Kako so vas sprejeli moževi/ženini starši?

Kako ste se razumeli s taščo?

Kako ste se razumeli s tastom?

Kako ste reševali morebitne spore s taščo ali s tastom?

Kako ste reševali morebitne spore z možem / z ženo?

Ali se spominjate kakšnega res hudega prepira? Kaj je bil vzrok? Kako ste se poravnali?

Ali ocenjujete, da je bilo in da je vaše zakonsko življenje srečno? Ali lahko zaupate "vaš recept", kako vama je uspelo?

Če ste živeli v zakonu odtujeno, kaj je bil po vašem mnenju vzrok?

8. Moji - najini otroci

Navedite imena in rojstne datume otrok.

Kaj ste pripravili za novorojenčka? Ali ste vse otroke rodili doma? Ali se še spominjate, kaj ste delali pred porodom prvega, drugega ... otroka? Kako je potekal porod? Kdo je bil pri porodu? In kdo je šel obvestit babico, naj pride k porodu? Kje je bil mož med porodom?

Koliko dni po porodu ste še ležali? Kdo vam je stregel?

Ali je bil vaš mož do vas obziren, pozoren? Če da, kaj vam je takrat največ pomenilo? Če ne, kaj vas je takrat razžalostilo?

Če ste imeli več otrok, ali ste se enako veselili vseh? Ali ste kdaj pomislili, da bi bilo bolje, če jih ne bi bilo toliko? Zakaj?

Kdo je pazil na otroke, ko ste šli na delo?

Ali ste se posebej ukvarjali z otroki, na primer igrali kakšne igre, jim pripovedovali pravljice, peli pesmi - katere?

Ali ste imeli katerega izmed otrok raje kot drugega? Zakaj? Kako ste mu to pokazali?

Kdaj ste začeli učiti otroke moliti?

Kako ste sprejeli, če so se vam začeli otroci odgovarjati, upirati?

Ali se sploh spominjate kakšnega večjega prepira z otroki, in ob kakšni priložnosti? Kako ste se poravnali?

Otroci so začeli hoditi v šolo: Ali ste se zanimali za njihov šolski uspeh? Ste jim skušali pomagati pri učenju? Kako ste sprejeli slabe in kako dobre ocene?

Če so se otroci odločili za nadaljevanje šolanja, ste jih pri tej odločitvi podpirali? Če da, zakaj? Če ne, zakaj ne?

Kakšne poklice imajo vaši otroci?

Kako ste sprejeli, da ima sin/hči intimnega prijatelja/prijateljico?

Kako ste sprejeli sinovo/hčerkino odločitev, da se namerava poročiti?

Če so se otroci odselili, kako ste to sprejeli?

Ali ste z njimi v stalnih/občasnih stikih?

Ali se kdaj zbere tudi vsa družina? Ob kakšni priložnosti?

9. Spremembe

Življenje se neprestano spreminja. Ali lahko natančneje opišete spremembe, ki ste jih vi doživeli v domačem in tudi vaškem okolju:

Gojenje različnih kulturnih rastlin

Morda opišete kar na primeru vaše kmetije (matične ali sedanje kmetije), kaj in koliko ste sejali še do leta ... (navedite vsaj približno letnico). In koliko ste pridelali?

Kaj in koliko sejete še danes?

Če gojite manj žita in drugih kulturnih rastlin kot nekdaj, zakaj ste se tako odločili?

Kako ste pripravili zemljo za obdelovanje (opišite dela čez vse leto)?

Živinoreja

Koliko živine ste redili in katero? Koliko živine in katero redite danes?

Kako ste poimenovali konje, krave, vole?

Ali ste bili na kakšno žival posebej navezani? Če da, zakaj?

Prehrana

Kaj ste jedli ob delavnikih (upoštevati letne čase)?

Kaj ste jedli ob nedeljah?

Prehrana ob nekaterih praznikih, na primer božiču, veliki noči, na vaško žegnanje itn.?

Kako je glede tega danes?

Obleka

Kako je bila oblečena vaša stara mati, vaša mati, vaš stari oče, vaš oče? Opišite njihovo vsakdanjo in praznjo obleko?

Kako ste bili oblečeni vi? Koliko oblek in perila ste imeli kot otrok, kot fant/dekle in kasneje?

Kdo vam je kupoval obleko?

Koliko oblek imate danes?

Delovne šege

Opišite šege (v družinskem ali vaškem okolju) pri različnih delih, kot se jih spominjate iz otroštva ali mladosti ali zrelih let.

Kako je glede tega danes?

Letne šege

Opišite šege (v domačem ali vaškem okolju) ob večjih (božič, velika noč, vaško žegnanje) in manjših praznikih, kot se jih spominjate iz otroštva ali mladosti ali zrelih let.

Kako jih obhajate danes?

Življenjske šege

Opišite šege (v domačem ali vaškem okolju) ob rojstvu, poroki in smrti, kot se jih spominjate iz otroštva ali mladosti ali zrelih let?

Kako jih obhajate danes?

Medsebojni družinski in vaški stiki

Ali si je vaša družina pri nekaterih delih pomagala z drugimi družinami v vasi? Navedite dela, pri katerih ste si pomagali. Navedite družine ali njihove člane, s katerimi ste si pomagali.

Zdravstvena kultura

Če je bil kdo v vaši družini bolan, ali ga je mama ali kdo drug skušal pozdraviti najprej z domačimi zdravili? Katero boleznijo so tako zdravili in kakšna zdravila so uporabljali?

Ali so poklicali zdravnika?

Kako je glede tega danes?

Kaj mislite, ali so se včasih brigali za "zdravje" in kako se je to kazalo?

Kako ravnate glede tega danes?

10. V tretjem življenjskem obdobju

Kako preživljate delavnike in kako nedelje?

Ali vas kdaj tare osamljenost? Kako jo preganjate?

Kaj pa misel na smrt?

Kaj vam je in kaj vam pomeni narava? Kako doživljate letne čase in kateri vam je najljubši?

Če ste verni, kaj vam je vera pomenila in kaj vam pomeni?

11. Moja narodnostna identiteta

Prosim, če lahko napišete vse, kar je povezano z gornjim vprašanjem: o svojih težavah, bojih, razočaranjih, upanju in tudi morebitnem ponosu, da ste Slovenec/Slovenka.

Morda se imate samo za Korošca in vam ni važno še posebno narodnostno opredeljevanje. Prosim, če to lahko utemeljite.

Naši starodavni predniki

Marija Štefančič

Govorili bomo o ljudeh, ki so v davni preteklosti živeli v naših krajih. Bila je ledena doba. Ekstremnim klimatskim pogojem sta kljubovali dve podvrsti mislečega človeka: neandertalci in moderni ljudje. Arheološke in antropološke raziskave omogočajo z dneva v dan jasnejšo predstavo o tem, kakšni so ti ljudje bili in kako so se borili za preživetje v neprijaznem okolju. Seznanimo se torej z njihovim življenjem in mnenji strokovnjakov, ki bodisi zagovarjajo morebitne sorodstvene povezave med njimi ali pa temu mišljenju nasprotujejo.

Če bi nas časovni stroj ponese 40.000 let v preteklost, bi ob pohajanju po pokrajini, porasli z iglastimi gozdovi, opazovali črede ledenodobnih živali: bizonov, muškata goveda, turrov, jelenov in losov. Srečali bi lahko dlakavega nosoroga, jamskega medveda ali mamuta. Naleteli pa bi tudi na človeka. Nedaleč od vhoda v kraško jamo bi opazili ogenj, ob katerem bi se stiskali v živalske kože ogrnjeni širokopleči, mišičasti ljudje. Moški bi ob ognju pekli meso pravkar razkosanega plena. Mlada ženska bi hranila svojega dojenčka, druga bi morda z zelišči oskrbovala ranjenca, ki se je ponesrečil pri lovu. Spet druge bi pripravljale kurjavo ali čistile kože. Otroci bi se podili naokrog. Prostor bi osvetljevala slaba svetloba ognja, zrak pa bi bil poln dima.

Opis takega ali podobnega prizora nikakor ni plod bujne domišljije. Podrobne raziskave paleolitskih postaj omogočajo dokaj verodostojno predstavo o življenju ledenodobnih ljudi.

Najstarejše dokaze o prisotnosti človeka v Evropi nudijo paleolitske postaje vzravnane človeka (*homo erectus*). Le ta je zašel v Evropo, sledeč živalskim čredam, že pred 900.000 leti. V Evropi je bival le v toplejših, medledenih obdobjih. Z naraščajočim mrazom se je umikal proti jugu, z otoplitvijo v medledenih obdobjih pa se je vračal. Pred približno 300.000 leti se pojavi starodavni misleči človek (*homo sapiens*). Na pogled je bil podoben vzravnane človeku, vendar je bil inteligentnejši, saj je imel večje možgane in razvitejšo kulturo. Pred bližajočo novo poledenitvijo se ni umaknil, ostal je v Evropi in se postopoma razvil v neandertalca.

Največ neandertalskih nahajališč sodi v čas med 150.000 in 35.000 leti. Ta čas obsega zadnje medledeno obdobje Riss/Würm in začetek Würmskega glaciala. Neandertalec je dobil svoje ime po soteski Neander (Neandertal) blizu Düsseldorfa. V tej soteski so v Feldhoferjevi jami ob izkopu apnenčevega peska leta 1856 odkrili nenavadno okostje mladega moškega. Fosilne kosti je preučil William King in ugotovil, da gre za do tedaj neznanega predstavnika pračloveka. Imenoval ga je *homo neanderthalensis*.

Nahajališča neandertalcev so razmeroma pogosta. Večina gre za jamske postojanke, v katerih je neandertalec pustil sledove svojega bivanja. S preučevanjem ostankov kulture in okostij postaja naše vedenje o njih popolnejše, čeprav njihovega skrivnostnega življenja še zdaleč ne poznamo do podrobnosti. Še bolj skrivnostno pa je njihovo domnevno izginotje, ki sovpada z prodiranjem modernega človeka v Evropo.

Neandertalci so bili manjše rasti, veliki največ 160 cm, večinoma pa tudi manjši. Imeli so čokato postavlo z razmeroma kratkimi okončinami. Njihova telesa so bila močna in mišičasta. Nad očmi sta se bočila mogočna nadočesna oboka, strnjena v enoten kostni greben. Za njim je položno čelo prehajalo v dolg

in nizek lobanjski svod. Zatilje je bilo značilno bulasto razpognjeno, na njem pa je bil naznačen prečni grebenček, kamor so se priraščale zatilne mišice. Obraz je bil velik in naprej potisnjen, krasil ga je velik izstopajoči nos. Čeljusti so bile opremljene z velikimi, nekoliko navzven rastočimi sprednjimi zobmi. Majhne ličnice so bile usmerjene nazaj proti ušesom.

Neandertalci so živeli od lova in nabiranja rastlinske hrane. Lovili so jelene, ture, bizone in celo mamute. Lov so skrbno načrtovali. Izbrali so primerno naravno past, v katero so nagonili izbrano žrtev. Zelo prikladne za take namene so bile soteske, jame in močvirja. Obkoljeno žival so pokončali s sulicami iz neposredne bližine. Na njihovih okostjih so zato pogosto opazne brazgotine zaceljenih ran in poškodb, ki so jih lovčema zadale ranjene živali. Nekateri so ostali trajno invalidni. Poškodovanci se niso več udeleževali lova, ampak so skupaj z ženskami in otroci nabirali plodove in drugo rastlinsko hrano ter školjke, rake in kuščarje. Iz množice zaceljenih zlomov in tudi amputacij sklepajo, da so sorodniki skrbeli za ranjene svojece, jih negovali in jim tudi po okrevanju omogočali preživetje.

Živeli so na prostem. Pred ostrim mrazom pa so se zatekali v jame. Tako na prostem kot tudi v jamah so gradili zaklone. Za ogrodje so uporabili lesene kole ali kosti ulovljenih živali. Le to pa so prekrili s kožami ali vejevjem. Lovski in nabiralski način življenja jih je silil v neprestane selitve, zato so bila njihova bivališča le začasna. Zimske postojanke so verjetno uporabljali vso zimo, saj so jim snežni zameti in mraz onemogočali lovne pohode. V postojankah so odirali in razkosavali ubite živali ter pripravljali kože za ogrinjala in pregrinjala. Orodja, ki so jih potrebovali pri teh opravilih in lovu, so izdelovali iz kremenca. Od kamnitega jedra odbite luske so s posebno tehniko retuširanja oblikovali v orodja najrazličnejših oblik glede na namen uporabe. Tako so nastala strgala, praskala, vbodala, noži in konice. Nepogrešljiv spremljevalec neandertalcev je bil tudi ogenj. Ščitil jih je pred divjimi zvermi. Z njim so prepodili iz brlogov jamske medvede, ki so bili običajni prebivalci kraških jam. Ob ognju se je odvijalo družabno življenje. Na njem so pripravljali hrano, ob njem so se gregli, pogosto pa so v ognju utrjevali lesene sulice. Že v neandertalskih časih je imel ogenj tudi simbolni pomen. Predstavljal je mesto, kjer so se člani skupine zbirali, načrtovali lovne pohode in utrjevali medsebojne vezi.

Neandertalci so imeli trdo življenje. O tem priča tudi njihova kratka življenjska doba, saj so strokovnjaki ugotovili, da pripadajo okostja neandertalcev mladim osebam in otrokom. Najstarejši do sedaj znani neandertalec je starel iz nahajališča La Chapelle aux Saints, ki je umrl star približno 45 let. Marsikdo je umrl zaradi poškodb na lovu, mnoge so pestila revmatska obolenja, zelo visoka je bila tudi umrljivost otrok.

V nekaterih postojankah so ostali sledovi ljudožerstva. Bodisi da se poznajo na kosteh vrezne, povzročene s kamnitim orodjem ali pa so kosti ožgane. Vzroki kanibalizma niso razjasnjeni. Verjetno ga ne moremo povezati zgolj s potrebo po hrani. Morda je imel kanibalizem že v neandertalskih časih obredni pomen. Zаметki duhovnosti se kažejo tudi na druge, nam bolj prijazne načine. Neandertalci so pokopavali svoje umrle in ob pokopih uprizarjali pogrebne obrede, kar da slutiti, da so si že izoblikovali svoje predstave o posmrtnem življenju. Dokazi za take trditve so družinski pokopi v jami La Ferrassie v Franciji. Zanimiv je tudi z kozlovskimi lobanjami obdan grob devetletnega dečka iz Tešik Taša v Uzbekistanu ali pa prisotnost pelodnih zrn na okostju iz jame Šanidar v Iraku. Pelodna zrna po mnenju raziskovalcev predstavljajo dokaz, da so pogrebni

truplo umrlega posuli s cvetjem, preden so ga zagrebli. Poznamo tudi predmete simbolnega pomena kot na primer zglajen in rdeče obarvan mamutov zob ali pa numulit z dvema pravokotnima vrezninama iz nahajališča Tata na Madžarskem. Predmeta sta se morda uporabljala kot amuleta, ki sta ščitila lastnika pred boleznijo, katastrofami ali sovražniki. Kakšno je bilo njihovo razumevanje naravnih pojavov in predstave o smrti, lahko le ugibamo. Prav tako skrivnostni ostajajo obredi čaščenja jamskega medveda. Brez dvoma je neandertalec govoril. Ne vemo, kako razvita je bila njegova govorica, je pa omogočala dovolj učinkovito sporazumevanje.

Naše predstave o pračloveku so odraz dobe, ki omogoča in narekuje način razmišljanja. Pogledi na evolucijo človeka so se z razvojem znanstvene misli korenito spreminjali. V preteklosti so bile znanstvene interpretacije sicer podprte z materialnimi dokazi, vendar stisnjene v okvirje splošno veljavnih družbenih dogem in razvoja znanosti. Temu je botrovalo še znanstvenikovo osebno prepričanje. Sprva podcenjena predstava o neandertalcu se je s časoma bistveno spremenila, in globoko zakoreninjene stereotipe o primitivnem bitju so nadomestila nova spoznanja. Na začetku 20. stoletja so opisovali neandertalca kot vmesni člen med opico in človekom. Zasluge za to podcenjujočo predstavo ima predvsem francoski paleontolog Marcellin Boule. V svoji monografiji, objavljeni leta 1908, je opisal neandertalca kot neotesano bitje, ki je hodilo sključeno. Pripisal mu je upognjena kolena in okorno stopicljajočo hojo, kakršno vidimo pri človeku podobnih opicah. Res so bile v tedanjem času najdbe neandertalcev skromne. Ne smemo pa mimo dejstva, da je tedaj že bilo znano in opisano nahajališče v Krapini in da je dr. Dragutin Grajanovič Kramberger že objavil svoje izsledke. Kljub temu se je Marcellin Boule pri svojem opisu naslanjal predvsem na okostje starega moža iz nahajališča La Chapelle aux Saints. Spregledal je dejstvo, da so kosti starca deformirane zaradi hude sklepne revme. Vsekakor mu je izmaličeno okostje prišlo kot nalašč za njegovo tolmačenje vmesnega člena, ki mu je odrekal lastnosti človeka. Šele po drugi svetovni vojni se je predstava o neandertalcih spremenila. Vse, kar vemo danes, je plod dolgoletnih raziskav na osnovi sodobnega metodološkega pristopa. Lahko trdimo, da je bil neandertalec sposoben in razumen predstavnik človeškega rodu, ki se je zavedal samega sebe in mu je sposobnost abstraktnega mišljenja omogočala ustvariti določene predstave življenju in smrti. Najdba piščalke iz Divjih bab nad Idrijo je pripomogla, da gledamo nanj še z drugega zornega kota. Kot človeka, ki je znal prisluhniti zvokom, ki jih je izvabil iz preprostega glasbila. Zato se večina paleoantropologov strinja, da ga lahko uvrstimo v kategorijo mislečega človeka kot podvrsto *homo sapiens neanderthalensis*.

Še danes skrivnostno pa je njihovo izginotje po prihodu modernega človeka v Evropo. Moderni človek (*homo sapiens sapiens*) se je razvijal na afriških tleh istočasno kot se je v Evropi razvijal neandertalec. Najstarejši fosilni ostanki, ki so jih odkrili na jugu Afrike v jamskem sistemu Klasies River Mouth, so ocenjeni na 120.000 let. Pred 92.000 leti se moderni človek že pojavi na Bližnjem vzhodu, kar dokazujejo kostne najdbe v jami Qafzeh v Izraelu. Lobanje teh ljudi so že visoko obokane, z zaokroženim zatiljem in imajo izdatno zmanjšan nadočesni obok. Nad očmi se bočijo le bolj ali manj izražene izbokline, nad katerim se dviga pokončno čelo. Ličnice so dobro razvite. Nos štrli iz obraza. Zgornja čeljustnica ima jamičasto vdolbino,

spodnja čeljustnica pa značilen štrleč obradek. Skratka, niti po obliki lobanje niti po postavah se ti ljudje ne razlikujejo od današnjih.

Moderni človek je osvojil Evropo preko Bližnjega vzhoda, kjer so se njegove poti in poti neandertalca celo križale. Populacije modernih ljudi so se pomikale na zahod in sever, neandertalske pa so se pred napredujočim ledom umikale na jug. Prav bližnjevzhodna nahajališča so botrovala različnim teorijam o izvoru in razvoju modernega človeka. Prvotna teorija je predvidevala, da se je le ta razvil direktno iz neandertalca. Zagovarjala je obstoj prehodnih oblik, pri čemer so imeli glavno vlogo fosilni ostanke desetih oseb iz jame Skuhl v pobočju gore Carmel v Izraelu. V začetku 80-ih let so izpopolnili metode absolutne datacije. Elektromagnetna resonanca in termoluminiscenca sta omogočili revizijo datacij izraelskih nahajališč. Izkazalo se je, da so nahajališča modernega človeka vsaj 40.000 let starejša od neandertalskih. Jasno je postalo, da moderni človek ne more biti potomec neandertalca.

Prvi predstavniki modernih ljudi v Evropi so kromanjonci. Ime so dobili po francoskem nahajališču Cro Magnon, kjer sta Dartet in Christy že leta 1868 odkrila okostje starega moža in še štiri druga okostja ter v njih prepoznala prve ledenodobne ljudi naše vrste. Kromanjonci so imeli dolge glave z visokim čelom in zaokroženim zatiljem ter široke obraze z značilnimi nizkimi, močno oglatimi očesnimi duplinami. Bili so visoke rasti in močnejšega telesnega ustroja. Paleolitske postojanke, med katere sodi tudi naša Potočka zijalka na Olševi, predstavljajo bogat vir materialnih dokazov o njihovem življenjskem stilu. Poglejmo, kaj vemo o življenjskih navadah teh ljudi.

Bili so spretni arktični lovci. Izdelovali so namensko zelo raznolika orodja iz kremenca, kosti in rogovja. Za lov so uporabljali učinkovite pripomočke. Razvili so domiselne tehnike lova s kopji in puščicami. Tako so se zavarovali pred neposrednim stikom pobesnelih živali. Nova pridobitev so bile koščene puščične osti in šivanke, s katerimi so paleolitske ženske šivale arktična oblačila. V obleki s kapuco so uspešno kljubovali mrazu, snežnim metežem in vetru. Bivali so v v tla vkopanih kočah ali jamah. Ogradje za koče so izdelovali iz priročnega materiala ter jih prekrivali s kožami. Najbolj presenetljive so koče, zgrajene iz mamutovih kosti, kakršne poznamo iz Ukrajine.

Pomemben del njihovega življenja je postala umetnost. Prve umetniške izdelke je ustvaril že kromanjonec pred 30.000 leti. Pravi razcvet pa je paleolitska umetnost dosegla 10.000 let kasneje. Omenim naj »paleolitske Venere«, ženske kipce s pretirano izraženimi spolnimi značilnostmi, ki so simbolizirali plodnost. Izdelovali so jih iz kamna, kosti, mamutovine ali žgali iz gline. Najlepše umetnine pa so jamske slikarije. Za stenske freske so uporabljali naravne barve, ki so jih mešali z živalsko krvjo in nanašali s čopom živalskih dlak. Poslikavali so temne koticke jam, ki so jih uporabljali za »svetišča«. Tu so izvajali obredne plesne pred lovom, da bi si zagotovili bogat ulov ali pa so slavili obilen plen in najhrabrejše lovce. Predpostavljamo, da so obrede vodili za to posebej izbrani predstavniki – šamani ali vrači. Ti so poznali tudi učinke zdravilnih zelišč in zdravili bolne in ranjene.

Poseben pomen so imela sporočila, vrezana v koščene predmete ali slonovino. Prvotno so mislili, da predstavljajo vgravirane podobe živali in druga znamenja le okras. Strokovnjaki, ki so gravure skrbno analizirali, pa so ugotovili, da so služile kot označbe določenih dogodkov. Risano sporočilo je opominjalo lovce na prihod živalskih čred, ki so se selile z letnih

na zimske pašnike ali pa so beležili razmnoževalne navade živali. Mnogokrat so tako upodobljeni severni jeleni, ki so bili najpogostejša lovna žival ali pa lososi, ki so se spomladi drstili v rekah in so predstavljali bogat vir lahko dosegljive hrane. Ljudje so se zavedali, kako zelo je njihov obstoj odvisen od zalog mesa, ki ga nudi čreda severnih jelenov ali jata lososov. Na te dogodke so se skrbno pripravljali in s tem zapustili tudi umetniške izdelke neprecenljive vrednosti.

Severnega jelena so uporabili, tako kot še danes Eskimi, do zadnje koščice. Meso so pojedli. Maščobo so uporabili za razsvetljavo. Iz kosti in rogovja so izdelovali orodje in orožje. Kožo so obdelali in iz nje izdelali šotorska prekrivala in obleko. Kite in živce so uporabili za vezi, s katerimi so pričvrstili osti na puščice in napenjali loke ter kot niti za šivanje oblačil. Kljub temu, da so bili jeleni najpogostejši plen, jih niso upodabljali na jamskih stenah. Morda je bil jelen prelahek plen. Največkrat so slikali močne in težje ulovljive živali, kot so bizoni, konji in govedo. Človek je moral uporabiti za uspešen lov na tovrsten plen vso svojo spretnost, lovsko taktiko in pogum. Pred lovom je iskal potrditev samega sebe v obredni predstavi.

Svoje mrtve so pokopavali kot skrčence in jih posipali z okro. Okra je imela simbolni pomen, ponazarjala je kri. Uporabljali so jo tudi za barvanje teles. Poznali so tudi zdravilne učinke ilovice in so jo, pomešano z okro, uporabljali za lajšanje bolečin in celjenje ran. Paleolitski ljudje so se tudi okraševali. Izdelovali so ogrlice iz polžev, školjk, delčkov rogov ali pa krempljev in zob. Predvidevamo lahko, da so nizali na vrvice tudi različna semena, vendar se take ogrlice niso ohranile. Maloštevilni kipci, ki ponazarjajo portrete, so dokaz, da so si urejali pričeske. Miniaturna glavica ženske iz Brassempouya v Franciji ima do podrobnosti izrezljano pričesko v drobne kite spletenih las.

Zdaj pa se vrnimo k bistvu problema. Neandertalec in moderni človek sta doživela usodno srečanje. Najstarejše postojanke modernega človeka v Evropi so na vzhodu in so stare več kot 40.000 let, zadnja nahajališča neandertalca na Iberskem polotoku pa 28.000 let. Soočamo se s 10.000-letnim sočasnim bivanjem na redko poseljenem evropskem prostoru. Kako so neandertalski »staroselci« doživljali prihod novih ljudi? So bili prišleki sovražno nastrojeni do neandertalcev in so jih iztrebljali? So živali v sožitju ali so se skrivali drug pred drugim?

Strokovnjaki ponujajo več razlag, od katerih prevladujeta dve hipotezi. Prva zagovarja popolno nadomestitev prvotnih naseljencev, to je neandertalcev, s kromanjonci. Druga teorija predvideva sožitje med njimi in možnost križanja, pri čemer bi se neandertalci asimilirali z modernim človekom.

Dokazov v prid teorije nadomestitve je več. Zagovorniki te teorije, med katerimi najbolj vnet je dr. Chris Stringer, strokovnjak za neandertalce iz Prirodoslovnega muzeja v Londonu, trde, da je moderni človek ob prodiranju v smeri zahoda postopoma izpodrival neandertalske populacije S popolnejšo tehnologijo izdelave orodij, učinkovitejšim načinom lova ter večjim sposobnostim abstraktnega doživljanja mu je to zlahka uspevalo. Moderni človek je prinesel s seboj kulturo, ki je omogočala uspešnejše izkoriščanje naravnih virov. Predvidevamo lahko tudi boljše prilagoditveno sposobnost v smislu preživetja, saj vemo, da so imeli neandertalci izjemno kratko življenjsko dobo. Predpostavljamo tudi, da je bila reprodukcijska sposobnost modernega človeka večja, umrljivost otrok manjša, življenjska doba pa daljša. Temu dodajmo še, da je bil uspešnejši pri lovu. Tako je v tekmi za isti življenjski prostor neandertalca postopoma izrinil. Njegovo zadnje zatočišče je

bilo na Gibraltarju. Izginotja neandertalcev nikakor ne moremo pripisati agresivnemu iztrebljanju, kot so nekateri želeli prikazati ta problem. Računalniške simulacije modelov lovcev in nabiralcev kažejo, da že zelo majhna reprodukcijska prednost povzroči izumrtje manj prilagodljive populacije v približno enem tisočletju. Obdobje sobivanja pa je bilo veliko daljše.

Teorija ekološke nadomestitve je danes še prepričljivejša po uspešni izolaciji neandertalčeve mitohondrijske DNK, ki jo je izvedel dr. Svante Paacabo v laboratoriju za molekularno genetiko v Münchnu. Analiza in primerjave z DNK današnjega človeka so pokazale, da so med obema dedninama velike razlike. Neandertalčeva DNK ima več kot trikratno količino povprečnih variacij danes živečih ljudi, kar molekularni genetik razlagajo z dejstvom, da neandertalci niso prispevali svojih genov v genski sklad modernih ljudi. Ločitev obeh tipov človeka od skupnega prednika so postavili daleč nazaj med 550.000 in 690.000 leti pred našim časom. Kljub temu, da bi za oprijemljivejše zaključke potrebovali poleg večjega števila neandertalskih vzorcev tudi vzorce DNK kromanjoncev in drugih zgodnjih ljudi, predstavlja ta analiza močno podporo teoriji popolne nadomestitve.

Pristaši druge hipoteze ne izključujejo možnosti tesnejših stikov, ki bi privedli do asimilacije obeh tipov ljudi. Med njimi najbolj zagret je dr. Erik Trinkaus, profesor za paleoantropologijo na univerzi v St. Louisu v ZDA. Njihova ideja je v zadnjem času ponovno dobila večjo podporo. Na nahajališču Lagar Velho v dolini Lapedo, severno od Lizbone na Portugalskem, so našli edinstven grob, star 24.500 let. V grobu je ležalo okostje štiriletnega dečka z ogrlico iz morskih školjk, posuto je bilo z okro po običajih modernih ljudi v mlajšem paleolitiku. Poteze obraza so značilne za ljudi moderne morfologije. Zanimive pa so kosti trupa in okončin, ki imajo jasno izražene neandertalske značilnosti. Deček je bil rojen skoraj 4.000 let po izginotju zadnjega neandertalca. Njegova starša sta bila brčkone potomca kromanjonsko-neandertalskih mešancev. V svojem dednem zapisu sta imela shranjene tudi neandertalske gene, ki so se v posrečeni kombinaciji uveljavili pri otroku.

Koliko neandertalskih genov se je v ljudeh ohranilo do danes ali pa če sploh lahko govorimo o kakršni koli vlogi neandertalcev v našem rodoslovju, ostaja kljub naporom raziskovalcev še vedno odprto vprašanje. Upamo pa lahko, da bodo nadaljnja odkritja prinesla znanosti nove izzive in nova spoznanja.

Miniature iz plemiškega rodoslovja

Poljski vitezi z gradu Kamen pri Begunjah

Stane Adam

Rod Poljskih izhaja iz Kamenskih, rodu, ki se v virih omenja na gradu Kamen pri Begunjah že davnega leta 1145. Kamenski, ki so se spočetka pogosteje imenovali po bližnji Jami oz. Luknji, so do druge polovice 13. stoletja več ali manj ostajali na rodnem gradu. Ko pa se je rod v drugi polovici 13. stoletja

močno razrasel, so se njegovi člani raztresli po bližnji dolini, kjer so si zgradili dvore, ali pa so odšli v ortenburske službe širom Kranjske.

Začetnik kratke veje Poljskih je Vid. Njegov vzdevek, Poljski, je najzgodnejši in prvi od poljske veje Kamenskih, zato nimamo nobenega vzroka, da ga leta 1311¹, ko se v virih prvič omenja, ne bi videli na dvoru v Poljčah. Golob Mosin, njegov verjetni brat, je živel na dvoru ali na kaki drugi kmetiji v Poljčah, kamor ga umešča tudi vzdevek². Kar polovico trajanja rodu s poljskim imenom je Vid v prvem planu in zagotovo tudi med najuglednejšimi plemiči daleč naokrog. Izdal je sicer malo listin, mnogokrat pa so ga vabili kot pričó, tako da ga največkrat najdemo predvsem kot pričó pri kupoprodajah. Iz listine iz leta 1313³ je videti, da je bil Vid tedaj že vdovec, saj prodaja domec v Begunjah skupaj s svojimi otroki, žena se ne omenja. Leta 1344⁴ je Vid s svojo drugo ženo Katarino oz. Greto prodal Viljemu Lambergerju sedem njiv v Kamingu na Koroškem. Kako je Vid prišel do tamošnje posesti, iz ohranjenih virov ne moremo izluščiti. Leta 1350⁵ se omenja njegova vdova Greta, ki je bila po rodu prejkone Glaneška. Posest Glaneških (grad v porečju Gline/Glan na Koroškem) je namreč ležala prav tam, kjer je imela Greta oz. Katarina posest, ki jo je dobila od svojega očeta za jutrnjo⁶: tri kmetije v Poljčah, ki jih imajo Štefan, Tomaž in Kralj (*drey gelegen sint dacz Paulich da Stephan vnd Thomas vnd der Graulech auf gesessen sint*), dve kmetiji v Podbrezjah, ki ju imata Knez/Hercog in Lovro (*czwo dacz Podfresyach da der Herczog vnd Laure auf gesessen sint*), šest kmetij na Koroškem, od tega tri pri malem Št. Vidu/Klein St. Veit in tri pri Trgu/Feldkirchen (*dacz Chaerenden gelegen drey pey Velchirchen vnd drey pey dem Wenigen Sand Veyd*), dve kmetiji pod Dobrčo, ki ju imata Jakob in Jurij (*czu dem Douerez da Jacob vnd Jori auf gesessen sint*), eno v Begunjah pod orehom, ki jo ima Peruč (*cze Vegaun da Perucz vnder nuspaum gesessen ist*) ter eno v Zabreznici, ki jo ima Jakob (*dacz Afresnicz da Jacob auf gesessen ist*) in travnik pod gradom Kamen (*anger der vnder der vest czem Stain gelegen*). Za navedeno posest se je poravnala s pastorkom Nikolajem (*mit Nichelein mein stiefsun*). Nikolaj je bil Vidov sin iz prvega zakona, a o tem pozneje. Iz omenjene listine izvemo tudi, da je imela vdova Greta z Vidom, ki ga listina sicer navaja le kot Poscha⁷, sinova Jurija in Ahaca ter hčer Dymlein/Diemuto, ki je bila njena hči iz prvega zakona s Hansom iz Kellerberga.

Slednje lahko preberemo v dveh listinah iz leta 1380⁸, ki sta ju izdala Herman iz Semreč v Ziljski dolini in njegova žena Diemuta, hči pokojnega Hansa iz Kellerberga, ko sta se poravnala s svakom Jakobom s Kamna (Stainerjem) glede nekaterih posesti, mdr. dvora v Poljčah (*hof gelegen ze Pa'wlich*), polovice kmetije ravnotam, posesti na Selu pri Žirovnici (*ein guet ze Sell*) in še nekaterih kranjskih posesti.

Diemuta je torej bila Gretina hči iz listine iz leta 1350. A tudi Diemuti je bil to že drugi zakon. Njen prvi mož je bil Martin iz rodu waldenberških Geslechtov⁹, ki se je priselil v Poljče na dvorec, ki ga je podedovala njegova žena Diemuta. V listini iz leta 1353¹⁰ je Martin že poročen z Diemuto in se tudi sam imenuje po Poljčah. Leta 1354¹¹ se omenjata njuni hčeri Elizabeta in Greta. Slednja ima pač ime po babici, Vidovi ženi Greti.

Vidova sinova Jurij in Ahac (iz zakona z Greto Glaneško) sta nadaljevalca glavne veje Poljskih. Skupaj, verjetno sta bila še zelo mlada, se omenjata še v listini iz leta 1359¹², ko sta podelila Janezu Strnišarju (*dem Sternische*) v fevd kmetijo v

Doslovčah. Na listini sta se ohranila obešena pečata obeh bratov. Grb na pečatu Jurija Poljškega je enak Ahacovemu, manjša krogla na ščitu. Jurij Poljški je imel sestro Klaro, ki je bila poročena z Nikolajem iz Kokre oz. Bleda. Veja kokrškega rodu se je v 14. stoletju priselila z Gutenberga v blejsko okolico. Zdi se, da je bil to podjetni Vulfing, ki se v virih zadnjič omenja leta 1377¹³. Njegov naslednik (sin?) Nikolaj je le še razprodajal dediščino in mdr. leta 1382¹⁴ sklenil z Viljemom II. Lambergerjem dedno pogodbo. Pogodba je določala, da če Nikolaj umre brez otrok, potem podeduje Viljem vse njegove posesti. Če umre Nikolaj brez sinov, potem podeduje Viljem toliko kot vsaka izmed hčera. Če pa umrejo hčere brez otrok, potem podeduje Viljem vse Nikolajevo imetje. Nikolaj je bil leta 1392¹⁵ že mrtev in so z njim Kokrški izumrli v moški črti. V listini se omenjata Agnes in Diemuta, hčeri pokojnega Nikolaja iz Kokre in Klare Poljške in Klarin brat Jurij Poljški¹⁶.

Pričelo se je mučno obdobje med Poljškimi in Lambergerji, ki so bili tedaj oboji ortenburški kastelani. Jurij Poljški je bil kastelan na Kamnu¹⁷, Viljem II. Lamberger pa na Waldenbergu¹⁸. Poleg njega je bil na Waldenbergu kastelan tudi Nikolaj II. Stainer¹⁹, ki je bil zet Viljema II. Lambergerja. Slednji je po smrti Nikolaja s Kokre zadržal 300 mark jutrnje, ki bi morala pripasti vdovi Klari. Spor se je vlekel skoraj do konca 14. stoletja. Medtem je pozimi 1398 ali 1399 Viljem II. Lamberger umrl²⁰.

Leta 1399²¹ je spor med vdovama Klaro Kokrško in Diemuto Lambergerjevo reševal Jörg von Hannaw, oskrbnik celjskih grofov v Ljubljani. Sredi leta 1399²² je Klara naznanila spravo z Diemuto in njenimi sinovi. Iz iste listine izvemo tudi, da je bila Klara sestra Bertolda z Lihtenberga. Slednji je verjetno ista oseba, ki se kot Bertold iz Radovljice /von Radmarsdorff/ omenja kot priča v dveh listinah, ki jih je izdal Rudolf iz Poljan Hansu Hallerju. Na Bertoldovem pečatu je na sredini ohranjen poljški grb, ščit z manjšo kroglo na sredini. Že leta 1363²³ se taisti Bertold imenuje po Lihtenbergu, kjer njegov rod sledimo še v 15. stoletju. Jurij Poljški, senior poljškega rodu, Vidov sin iz zakona z Greto Glaneško, je bil dolgoletni kastelan na gradu Kamen. V virih se relativno pogosto omenja, a večidel le kot razsodnik in izdajatelj ter pečatar in ortenburški uradnik. Navzlic pogostim omembam v virih ne poznamo njegove žene. Po vsej verjetnosti je to bila neka hči Jakoba iz Gorij, z vzdevkom Plešec – *der Glatz*. Iz dveh v Radovljici izdanih listinah iz leta 1400²⁴, kjer si Jurij Poljški in Nikolaj (II.) Stainer delita dediščino po Jakobu iz Gorij in njegovi hčeri Katarini (materi Nikolajevih pokojnih polbratov Jakoba Stainerja in nakelskega župnika Bertolda), lahko sklepamo, da je bil Jurij poročen z neko Katarinino sestro²⁵.

Iz navedene listine vidimo, da je Jurij Poljški imel sina Ahaca. Ta je imel ime po tedaj že pokojnem stricu. Jurij Poljški je živel še spomladi leta 1403²⁶, ko je z Dominikom iz Dvorske vasi sopečatil listino Nikolaja Poscha iz Begunj. Kmalu zatem je umrl. Pričakovali bi, da ga bo nasledil sin Ahac, a se ta v virih ne omenja več. Dne 13. marca 1407²⁷ se v ortenburški kupoprodajni listini kot pečatar navaja tedanji kamenski kastelan Ahac, a ne Poljški, temveč Grimšiški, po rodu z Grimšic pri Bledu.

Opombe

1 List. 1311, april 20, Lienz. MHDC VIII/33.

2 Moss, Mos je blato, Blata so ledinsko ime pri Poljčah. Tudi Poljče so izvorno tudi od blata (pal =blato).

3 List. 1313, marec 12. Orig. perg. v AS Rep. III. 27.

4 List. 1344, maj 18. Orig. perg. v AS Rep. III. 153.

5 List. 1350, december 10. Orig. perg. v AS Rep. III. 198.

6 Prim. MHDC IX/230, 235.

7 Greta je zapisana kot *Gret des saeligen hern Possen witwe*. Vsi, ki so izhajali iz kamenskega rodu, so bili izvorno Poschi, kakor se je imenovala v 14. stoletju tudi ena od vej Kamenskih in katere začetnik je bil Nikolaj Posch.

8 Dve listini (list. 1380, maj 9 /orig. perg. v AS Rep. III. 244 in list. 1380, maj 16 /orig. perg. v AS Rep. III. 245).

9 List. 1343, april 5. Orig. perg. v AS ZL.

10 List. 1353, junij 18. Orig. perg. v AS Rep. III. 20.

11 List. 1354, januar 19. Orig. perg. v AS ZL.

12 List. 1359, november 13. Orig. perg. v AS Rep. III. 72.

13 List. 1377, februar 25. Orig. perg. v AS ZL.

14 List. 1382, avgust 17. Orig. perg. v AS ZL.

15 List. 1392, junij 13. Orig. perg. v AS ZL.

16 Podobno pogodbo je Viljem II. Lamberger sklenil s svojo hčero Katarino, sicer ženo Nikolaja II. Stainerja (list. 1386, marec 30, orig. perg. v AS ZL).

17 Jurij Poljški se v virih prvič omenja kot kastelan na Kamnu v list. 1390, marec 5, orig. perg. v AS ZL.

18 Viljem II. Lamberger se v virih kot kastelan na Waldenbergu prvič omenja v list. 1379, maj 9, mikrofilm iz HHStAW v AS 8/D-3.

19 List. 1392, november 7. Orig. perg. v AS Rep. III. 305.

20 Viljem II. Lamberger je umrl pozimi 1398/9. Dne 13. oktobra 1398 (prepis Komatar v AS) sklenil kupno pogodbo s Hansom Turnom iz Loke, dne 17. februarja 1399 (gl. v naslednji opombi), pa se v listini že omenja njegova vdova Diemuta.

21 List. 1399, februar 17, Ljubljana. Orig. perg. v AS ZL.

22 List. 1399, junij 24. Orig. perg. v AS ZL.

23 List. 1363, september 21. Orig. perg. v AS ZL.

24 List. 1400, oktober 25 (orig. perg. v AS Rep. III. 332); list. 1400, oktober 26 (orig. perg. v AS Rep. III. 331).

25 A. Pleterski, Župa Bled, nastanek, razvoj in prežitki, Ljubljana 1986, 102s.

26 List. 1403, april 30. Orig. perg. iz HHStAW v AS 11/D-3.

27 List. 1407, marec 13. Orig. perg. iz HHStAW v AS 11/D-11.

Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije

(XX. del)

Peter Hawlina

Pravilno zapisovanje imen

Morda bi ta prispevek bolj sodil v serijo tistih, ki so namenjeni oblikovanju priporočil za delo. O tem smo v Drevesih že večkrat pisali.

Ponavljam: vsakdo se lahko pri svojem delu drži lastnih pravil in načina dela. Nihče mu ničesar ne pripisuje. Prej ali slej pa se vsak rodoslovec sreča z okoljem. Sreča se z drugimi rodoslovci. Ob tem pogosto ugotovi, da se področje raziskav vsaj delno prekriva in oba bi nekaj pridobila, če bi si podatke izmenjala. Istočasno oba ugotovita, da imata podatke zbrane

vsak na svoj lasten način, ki za izmenjavo ni najbolj primeren. Kdo se bo komu prilagodil?

Podobne težave nastopijo tudi takrat, ko bi želeli rezultate svojega raziskovalnega dela objaviti v tiskani obliki ali na internetu. V takih primerih so vsake individualne posebnosti moteče.

O priporočilih za delo smo v Drevesih že večkrat pisali. Ta priporočila postajajo standard, ki naj bi veljal vsaj v okviru društva, saj niti v družbah z dokaj daljšo organizirano rodoslovno tradicijo niso v veljavi povsem enotni standardi.

Zadržimo se tokrat pri priporočilih, ki naj bi se jih držali glede zapisovanja imen. S tem so mišljena zlasti osebna, družinska, hišna ali vulgo in krajevna mena.

Nekateri rodoslovci se strogo držijo zapisa, kot ga najdejo v arhivskih dokumentih. To bi bilo zelo enostavno pravilo, če bi se ga bilo mogoče dosledno držati. Vendar se ga skoraj ne da. Zapis vseh omenjenih imen se je v zgodovini večkrat spreminjal. Bil je potrjen številnim splošnim in individualnim okvirom, v katerih je nastal. Spreminjal se je jezik, v katerem je bil zapisan dogodek. Ta je bil v naših krajih največkrat latinščina, nemščina in slovenščina. Spreminjale so se tudi pisave. Vsaka doba je oblikovala nekaj značilnih rokopisov, med posebnimi pisavi pa se pri nas poleg latinske abecede srečamo še z gotico. Pogosto se pojavljajo tudi specifične navade in okrajšave zapisovalca. Vsega tega tu ne nameravam podrobneje načenjati. Zadržal se bom pri nekaterih značilnih primerih.

Eno od najpogostejših moških imen pri nas je Janez. Za zapis tega imena so se najpogosteje uporabljale oblike Joannes, Johannes in Johann. Dokaj enostavno. Podobno je z Marijo, ki se pogosto zapiše kot Maria. Poleg tega pa še kot Mica, Miza, Mina, Maruša, Marusha in podobno. Katero ime bomo zapisali? Tisto, ki je bilo dano ob krstu? Tisto, ki ga najdemo ob vpisu otroka? Kaj pa, če je ob vpisih naslednjih otrok zapis imena matere drugačen kot pri rojstvu prvega otroka? Morda bi še najbolj ustrežal zapis imena ob smrti. Takrat so navadno zapisali tisto ime, ki se je osebe najbolj 'prijele'.

Zadeva se nekoliko bolj zaplete, kadar je zapis imena domači rabi preveč tuj, da bi lahko verjeli, da je bilo to ime sploh kdaj v uporabi. Močno dvomim, da so naše babice v njihovem času poznali pod imenom Gertrudis, Gretrud, Gertraud, Gertruda in podobno. Osebe s tem imenom so bolj verjetno klicali z imeni Jedert, Jera, Jerica, morda še Gera, Trude ali kaj podobnega. Oblike tega in drugih imen lahko bralec podrobneje spozna, če uporabi Kebrov Leksikon imen.

Še bolj se zaplete, kadar ime ni zapisano v prvem sklonu. Tako v narativnih, zlasti latinskih zapisih najdemo ime zapisano v roditeljskem. Zapisano je na primer:

Michael Primi Novak leg: fil: copulatus est cum sua
sponsa Ursha Stephani
Gambs seu Hudamal legit: filia uterque Vicariatus
Neulensis adstandibus
testibus Mattheo Widiz et Josepho Zvek et R: D:
Hermagora Fortunato
Terbishek Presbiter ad licentia Dni Vicarii Loci - ex
Vicinia

Zapis govori o tem, da se je Miha, zakonski sin Primoža Novaka, poročil z Uršo, hčerjo Štefana Gamsa. Doma sta bila iz župnije Nevlje. Priči sta bili Matej Vidic in Jožef Cvek. Poročil ju je Mohor Fortunat Terbišek.

Miha in Uršula sta imela nekaj otrok. Nekateri kasnejši zapisi so v nemščini. Priimek je zapisan kot Nawack. Kraj rojstva je Neul.

Primere bi brez težav ilustriral s še bolj nenavadnimi primeri. Urša je morda ob smrti zapisana kot Nowakin (Novakouka).

Naj natresemo samo nekaj pogostih primerov zapisov priimkov - Sušnik: Sushnik - za ženo Sushenza, Cvirn: Zwirn - Zuirnin, Smrečnik: Semrezhnik - Semrezhenza, Golob - Golobiza. Primerov je zares brez konca.

Kako torej zapisovati vsa ta imena?

Predvsem trdim, da so v zmoti tisti, ki v svojo evidenco prepisejo ime očeta kot Primi Novak ali Stephani Gambs. Pozabljajo, da ime ni bilo zapisano v prvem sklonu. Glede ostalih zapisov se pogosto ni lahko odločiti. Zaradi praktičnosti in prednosti, ki jo prinaša vodenje podatkov s pomočjo računalnika, se nagibam k enotnemu zapisu. Tako dokaj dosledno zapisujem Gašper namesto Caspar, Boštjan namesto Sebastijan, Jernej namesto Bartholomaeus, Neža namesto Agnes, Polona namesto Apolonia, Lucija namesto Luzia in podobno.

Podobno priporočam tudi za zapise priimkov. Najraje uporabljam zapis priimka, ki se je uveljavil v devetnajstem in dvajsetem stoletju. Enako priporočam za krajevna imena. Večina naših krajev je bila zapisovana vsaj v dveh jezikih. Menim, da je v svojih evidencah bolj praktično enotno zapisati Škofja Loka in ne Bishoflack in še druge morebitne zapise, ki jih tako pogosto najdemo v virih.

Če kdo misli, da s takimi poenotenji izgubljam na pestrosti, imamo še vedno možnost v opombe zapisovati nekatere ali vse posebne oblike zapisov. Tako bi moral Jožef Lomovšek 'dostojno zastopati' vse druge oblike kot so Josephus, Jozef, Jože, Joža ... in če naštejemo nekaj drugačnih zapisov priimka - Omovšek, Vomoushigg, Vomushek, Lomoushegk ...

Tako poenotenje je zlasti uporabno pri elektronski obdelavi. Saj računalnik kljub svojim velikim sposobnostim ne bo znal brez posebnih programskih dodatkov razlikovati med Tonetom in Antonom, ne ve, da je Micka isto kot Marija. Tako tudi rodoslovni program, kot je 'naš' Brother's Keeper zaenkrat ni sposoben najti Alojzija Rejca, če smo to osebo vnesli kot Lojze Rejec. Pričakujem, da bo v eni od prihodnjih verzij programa uporabniku dano podati vse oblike zapisa kot 'sorodna' imena in bo, kadar bomo kot iskalni argument vnesli Lojze Rejc, iz zbirke izbrskal tudi zapis Alojz Rejec, sami pa bomo iz ostalih podatkov zlahka spoznali ali smo našli pravo osebo.

Zavedam se, da je to razmišljanje ostalo na dokaj površni ravni in ga predvsem ponujam v razmislek in pričakujem pripombe vseh tistih, ki ste o tem že oblikovali svoje mnenje. Še posebej postaja to vprašanje aktualno pri projektih, ki se jih lotevamo v društvu. Pri tem mislim na združevanje posamičnih zbirk podatkov v skupne zbirke. Začeli smo objavljati referenčne indekse v individualnih zbirkah vsebovanih oseb, nadaljuje se s prepisovanjem indeksov matičnih knjig. Predvidevam, da nismo daleč od dneva, ko bodo dosedanja priporočila postala neizogiben pogoj za uvrstitev lastnih rezultatov dela v skupne podatkovne zbirke.

Branje pisane gotice¹

Janez Toplišek

Za povprečnega slovenskega rodoslovca je pomembno, da zmore prebirati matične knjige in druge rodoslovne vire iz 18. in 19. stoletja, ki so v veliki meri pisani v gotici. Le redki imajo srečo, da najdejo take, ki so starejši od tega obdobja. Pa tudi ti so pisani v gotici ali v latinščini z latinsko pisavo (antikva). Prej ali slej se torej vprašamo, kje in kako se naučiti branja pisane gotice.

Dokler je bilo slovensko ozemlje pod Avstroogrsko, so se Slovenci naučili pisanja in branja gotice že v šolah. Med nemško okupacijo v drugi svetovni vojni pisane gotice niso poučevali, saj je bila ta pisava v Nemčiji leta 1941 izobčena iz javne rabe. To dejstvo pri nas ni dovolj znano. Nacisti so namreč menili, da gotica izvira iz židovske pisave. Zanimivo nasprotje temu odklonilnemu odnosu do gotice je, da se v današnjem nemškem prostoru gotski slog pisave uporablja tudi takrat, ko želijo poudariti "nemškost" pisanja.

Pojdimo v času še nekoliko nazaj. Zanimiv razvoj je opisan v paleografski² literaturi. Za potrebe tega prispevka smo se oprli na gradiva, ki so dostopna tudi v knjižnici Slovenskega rodoslovnega društva (naštevamo jih na koncu). Šele od 16. stoletja dalje so pričenjali pisano gotico usmerjati v poenotene oblike. Dotlej so bile pisave zelo individualne in zato še težje čitljive. Že je možno slediti sloge pisav in razvoj oblik. Za pisave 17. stoletja je bila značilna nagnjenost v desno in v obe smeri močno podaljšani ročaji (npr. pri črkah f, g, h); zlasti navzdol so segali globoko v naslednjo vrsto črk. Pričenjajo pisati bolj skupaj, stisnjeno. Velike pisane črke so razvili iz poenostavljenih črk tiskane gotice (frakture) in so si včasih zelo podobne. Latinske in tuje besede, ki so bile v besedilu, so zapisovali v latinski antikvi.

Pisava 18. stoletja je postala bolj harmonična, podaljški navzgor in navzdol so ožji in rahlo nagnjeni v desno. Pisava v času rokokoja je ljubkejša od tiste v baroku in odmerjena pisava se nadaljuje tudi v začetek 19. stoletja (čas bidermajerja). Racionalizem prehoda v 19. stoletje je prinesel tudi trezno, hladno uradniško pisavo, ki so jo zlasti v čistopisih (prepisih) uporabljali s šolsko natančnostjo. To je pisava uradnih spisov 19. in zgodnjega 20. stoletja. Za neobgljenega današnjega rodoslovca zelo dobrodošel razvoj! Za poudarjanje nekaterih mest in imen začnejo uporabljati latinico.

Množična uporaba jeklenega peresa (v Nemčiji od 1856) je dala pisavi nekoliko trše oblike kot dotedanje gosje pero. Po mnogih predhodnih manj uspešnih poskusih se je okrog leta 1873 uveljavil pisalni stroj in po tem času se pričinja zlasti uradno pisanje spreminjati v tiskano. Uvedba krogličnega pisala v šestdesetih letih 20. stoletja je tudi vnesla slogovne pomike v rokopise.

V zgodnjem 20. stoletju je v nemškem prostoru potekal ogorčen boj med do tedaj prevladujočo gotsko in latinsko pisavo. Novo spodbudo je pomenil trud Ludwiga Sütterlina in R. Kocha, ki sta utemeljila sodobno, poenoteno pisano gotico. To pisavo skrajšano imenujejo kar *Sütterlin* in jo bomo v nadaljevanju še omenjali, saj so jo oživili celo v obliki računalniške pisave! Od leta 1917 so v šolah uporabljali Sütterlinov učbenik pisane gotice. Leta 1941 je bila v Nemčiji spet uradno uvedena latinica. V nemških šolah le ponekod občasno učence še sez-

nanjajo tudi s pisano gotico (za območje Švice in Avstrije avtor nima dovolj podatkov). V Švici je Učiteljsko društvo Berna decembra 1988 izdalo poseben zvezek svojega glasila *Schulpraxis*, ki je namenjen zgolj branju starih nemških pisav. Objavljeni vzorci pisanj in njihove transkripcije so odlični pripomoček tudi za slovenskega rodoslovca! Fotokopijo je možno dobiti v Slovenskem rodoslovnem društvu.

Poklicni arhivarji in zgodovinarji se posebej usposablajo za branje stare gotice in pri tem ločujejo novejša in starejša obdobja, saj gre za dokaj različne načine pisanja. Skoraj vsako leto tudi v Sloveniji organizirajo kakšen tečaj za branje gotice. Glede transkripcije starih besedil v latinsko pisavo so arhivarji razvili poenotena pravila. Osnovno pravilo je, da je treba staro besedilo do črke zvesto prenesti v latinico. Izjeme se nanašajo zlasti na takšne posebnosti zapisovanja: velike in male črke, splošno znane in manj znane okrajšave, oznake za mere in denar, številke, pomen brisanega besedila, dodatki in spremembe v besedilu ipd. Napotke za transkripcijo nemških besedil 19. in 20. stoletja najdemo v spodaj navedenem priročniku Bavarske arhivarske šole »*Deutsche Schriftkunde...*«.

Slovenski rodoslovci kot "nepoklicni" bralci gotice si pomagajo na razne načine. Koristna je fotokopija gotske abecede. Zelo uporabno je, če vnaprej ročno v gotici napišemo tiste besede, ki jih pri rodoslovnem raziskovanju pričakujemo (ime, na, priimki, kraji ...). Seveda je treba upoštevati nemški način zapisovanja slovenskih šumnikov in dejstvo, da so včasih po nemško zapisovali slišano ime (fonetski zapis). Zabavno je videti neko slovensko narečje, zapisano v gotici! Transkripcija nemških osebnih imen v slovenska je posebno vprašanje, ki presega namen tega prispevka (npr. Agnes ali Neža?).

Iz izkušenj je znano, da je pri branju večine gotskih zapisov očitno potrebna tudi določena adaptacija očesa oz. "prevajanja" v razumljivi pomen. Včasih traja takšna prilagoditev tudi pol ure ali uro. Odvisno od izkušenj in od tega, kako pogosto beremo stare zapise. Včasih lahko beremo na slikoven način: ko zanesljivo prepoznamo besedo, ki se večkrat ponovi, jo v nadaljevanju lahko iščemo "kot sliko". To velja npr. za ponavljajoča se imena krajev, za priimke ipd. V tabelarni matični knjigi so tako ponavljajoča se imena vedno v isti koloni, kar še olajša iskanje. Pogosto je treba uporabiti dobro povečevalno steklo, ki je nujen pripomoček pri branju. Včasih npr. šele v povečavi odkrijemo razliko med drobno pisanimi podobnimi črkami "e, n, r, v".

Za temeljitejšo učenje ali za boljšo pripravo na obisk arhiva potrebujemo daljše besedilo v pisani gotici in njegovo transkripcijo v latinsko pisavo. Precej takšnih primerov za učenje je v gradivih, ki jih navajamo na koncu tega sestavka. Nekaj pomoči za učenje gotice navajamo na internetni spletni strani: <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/metode/slovarji.html>. To je spletna stran, ki obravnava metode in pripomočke za rodoslovno delo (slovarji in pisave). Povečano so prikazane vse črke v obliki Sütterlin. Na isti strani je tudi povezava na spletno stran Univerze v Saarbrücknu, od koder lahko dobimo računalniško pisavo Sütterlin. Ta se zdi za slovenskega rodoslovca zanimiva iz več razlogov. S pomočjo poljubnega "natipkanega rokopisa" se učimo brati pisano gotico. Na hiter način si lahko pripravimo vzorce besed, ki jih bomo verjetno potrebovali pri rodoslovnih raziskavi (priimki, kraji). S pisano gotico lahko ilustriramo rodoslovno poročilo ali družinsko kroniko. Iznajdljivejši pa bodo računalniško gotico uporabili še za kakšen koristen namen.

Kako delamo z računalniško pisano gotico?

Vse potrebne datoteke se nahajajo v eni stisnjeni z imenom SUETTER.ZIP (70 Kb). Snamemo jo tudi neposredno z naslova ftp://ftp.phil.uni-sb.de/pub/wings. Vsebuje tri datoteke, pomembne za računalniško pisanje gotice:

SUETTER.DOT - to je wordova predloga, ki jo prekopiramo v mapo predlog (Templates). Z gotico lahko pišemo le na tej predlogi, ne pa tudi v ostalih wordovih predlogah (npr. normal.dot). Če želimo pisati hkrati v gotici in latinici, preklapljammo med navadno latinsko pisavo (na voljo le ena oblika črk - običajni times) in med gotsko. Slednja ponuja tri vrste pisav za naslove (headings) in eno za običajno besedilo. Med pisanjem je najbolje že na začetku vključiti kurzivo, ki je podobna praveemu rokopisu, zato izpisano deluje dokaj pristno.

SUETTER.HLP - kratka datoteka s pomočjo, kjer piše nekaj o zgodovini pisave Sütterlin. Avtor črk omenja, da je računalniška gotica namenjena predvsem za učenje pisanja. Širina črt v črkah je enakomerna, ni nobenih individualnih okraskov, črke pa so prirejene tekočemu, neprekinjenemu ročnemu pisanju. To je torej podlaga za učenje in razvoj osebnega rokopisa v gotici.

Datoteka pomoči opozarja, da moramo biti pozorni na tri vrste črke „s“. Dolgi, normalni je na tipkovnici tam, kjer je tudi latinski. Okrogli „s“ se uporablja na koncu zloga; vtipkamo ga z miškinim klikom na gumb „s“, ki ga vidimo na posebni orodjarni (gl. na sliki). Ostri „ß“ je prav tako gumb na orodjarni; najdemo ga tudi na desni strani številskih tipk (če je vključena nemška tipkovnica). Na orodjarni so še drugi posebni nemški znaki (preglasi), ki pa jih lahko vtipkamo tudi preko tipkovnice (če je vključena nemška tipkovnica). Obvezno moramo upoštevati tudi podvojene nemške znake »ch, ck in tz«, ki jih

najdemo na orodjarni. Slovenski »š« napišemo s kombinacijo „s + ch“.

SUETTER.TTF - to je datoteka s črkami. Dodamo jo med ostale črke po postopku okolja Windows (Nastavitve ⇨ Nadzorna plošča ⇨ Pisave ⇨ Datoteka ⇨ Namesti novo pisavo...). Kot smo že omenili, je gotška pisava dostopna le preko wordove predloge *suetter.dot*, ne pa tudi v ostalih wordovih dokumentih. Na sliki vidimo, kakšni posebni gumbi se prikažejo na wordovih orodjarnah. Vidimo pa tudi primere napisanih slovenskih priimkov in imen (Černelič Apolonija, Pleterski Franc, Prešeren Agnes, Govekar Johan). Začetnice smo nekoliko povečali, da bolj izstopajo.

Edina stvar, ki nas je pri pisanju motila, so nekoliko premajhne velike začetnice. V gotici se večina velikih začetnic piše dokaj drugače kot male črke. Torej začetnica ni le povečana običajna črka. To seveda pomeni, da moramo pri pisani gotici poznati dvakrat več črk kot pri latinici. Če torej pri računalniško napisanem besedilu pozorneje pogledamo, ločimo (premajhne) začetnice po njihovi drugačni obliki. Če želimo narediti začetnice bolj izstopajoče, njihovo velikost posebej povečamo, tj. uporabimo zanje večji font.

Seznam priročnikov, ki so bili podlaga za ta prispevek in ki so dostopni tudi v knjižnici Slovenskega rodoslovnega društva:

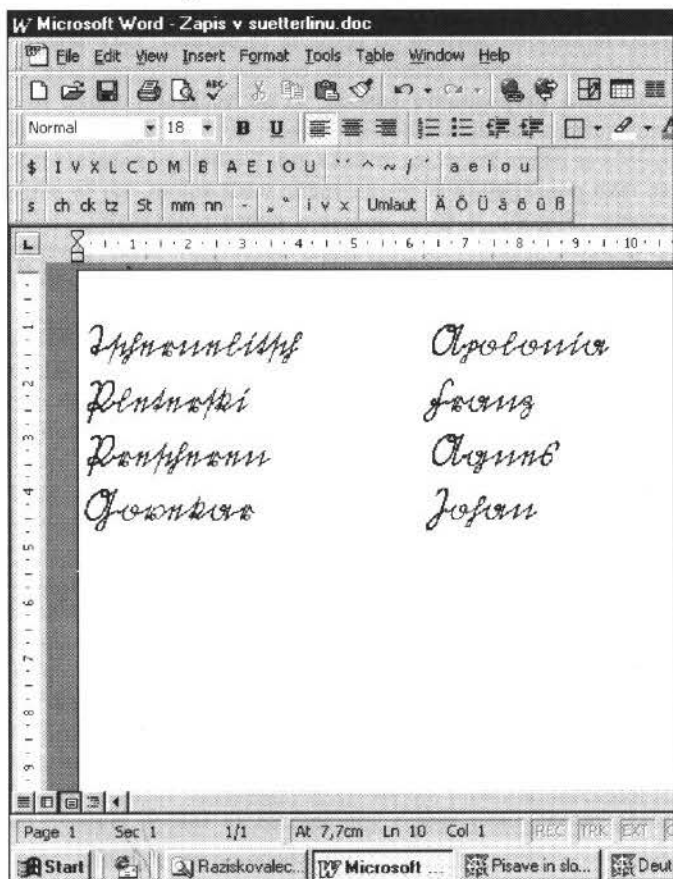
- Alte Schriften lesen, Schulpraxis, 8.12.1988, Zeitschrift des Bernischen Lehrervereins
- Paläographie mit besonderer Berücksichtigung der Geschäftsschriften des Spätmittelalters, Skripten der Archivschule München, 1981
- Deutsche Schriftkunde des 19. und 20. Jahrhunderts, Bayerische Archivschule, 1973
- Schrifttafeln zur deutschen Paläographie des 16.-20. Jahrhunderts (I. del - listine, II. del - Transkripcije), Archivschule Marburg, 1992

Opombe

- 1 Pokojni član Slovenskega rodoslovnega društva Jože Gasparič je v društvenem glasilu prvi sistematično pisal o problemu branja gotice (DREVESA, februar 1995). Današnji prispevek govori le o branju rokopisne gotice in zato Gasparičev članek le nadgrajuje.
- 2 Paleografija: veda o starih pisavah. Diplomatika: veda o srednjeveških listinah.

Dodatna literatura

- Heribert Sturm: *Unsere Schrift: eine Einführung in die Schriftkunde*. Neustadt an der Aisch: Degener & Co., 1993. 162 str.
- Fritz Verdenhalven: *Die deutsche Schrift-The German Script: ein Übungsbuch*. Neustadt an der Aisch: Degener & Co., 1991. 150 str.
- Paul Arnold Grun: *Grundriss der Genealogie: Leseschlüssel zu unserer alten Schrift*. Reprint der Ausgabe von 1935. Limburg an der Lahn: C. A. Starke, s. a. 150 str.
- Fritz Verdenhalven: *Familienkundliches Wörterbuch*. Neustadt an der Aisch: Degener & Co., 1992.
- Wilhelm Weidler, Paul A. Grun, Karl H. Lampe: *Latein I für den Sippenforscher: wörterbuch*. Limburg an der Lahn: C. A. Starke, 1965. 137 str.
- Wilhelm Weidler, Paul A. Grun, Karl H. Lampe: *Latein II für den Sippenforscher: wörterbuch*. Limburg an der Lahn: C. A. Starke, 1965. 73 str.

Rezijani nas vodijo v predzgodovino slovenskega prostora

France Megušar

Prilaganja Italije v zadnjem desetletju na politične spremembe v evropskem prostoru, prizadevno delo strokovnjakov in vsak dan bolj opazna samozavest domačinov so v tem koščku slovenskega sveta za Kaninom porodili spremembe, ki jih zazna že bežni obiskovalec. Tako se na primer želja po javnem izražanju pripadnosti zazna že v dvojezičnih krajevnih napisih v italijanščini in rezijanskem narečju, ki so nedavno postavljeni v vseh naseljih Rezije. Postavljeni in obstali so ter govorijo popotniku o identiteti prebivalcev, kot dajo vedeti domačini, celo brez formalnega soglasja oblasti.

Nedvoumen znanilec spremenjenih razmer v širših evropskih dimenzijah in dokaz, da se take težnje lahko odrazijo na lokalni ravni tudi tam, kjer je bila slovenska identiteta dolgo časa skrbno zakrivana, pa je čitanka, ki je napisana v rezijanskem narečju. Založila in izdala jo je lokalna administracija leta 1998. Rezijanski župan Luigi Paletti jo je pospremil v življenje med drugim tudi z željo, naslovljeno mladi generaciji, »naj ji bo v pomoč pri nalogah za ohranjanje stoletne kulture njihove skupnosti«. Čitanka rezijanščine z naslovom PO NÁS je plod skupnega prizadevanja štirih avtorjev. To so Roberto Dapit, Luigia Negro, Silvana Paletti in dr. Han Steenwijk, ilustracije pa so iz roke Jasne Merku. Kot svetovalec je sodeloval prof. Pavle Merku.

Ni namen tega prispevka, da se spusti v analizo tega redkega nebeletrističnega in necerkvenega teksta v rezijanskem narečju v knjižnem natisu s stališča slovenistične stroke ali iz vzgojnih in buditeljskih aspektov. Pozdrava je vsekakor vredno dejstvo, da imamo pred sabo širše dostopen dokument o nekaj osnovnih elementih jezika, ki se je v izolirani situaciji dolga stoletja razvijal spontano med nepismenim ljudstvom – vsaj kar se tiče avtohtonega jezika – praktično brez intelektualnih posegov od zunaj. Demografska in kulturna izoliranost Rezije je bila namreč tolikšna, da so za številne Rezijane Slovenci s Slovenijo odkritje šele zadnjega časa, preje, in za številne še danes, smo bili in smo le »ta bolški«, torej »tisti od Bovca«. Čitanka je napisana v rezijanskem narečju in zajema besedje, ki je značilno za govor v vaseh Bila (S. Giorgio), Njiva (Gniva), Osoane (Oseacco) in Solbica (Stolvizza). Uporabljena je pisava, kot jo je rezijanskemu govoru prilagodil nizozemski raziskovalec dr. Han Steenwijk (Ortografia resiana – Tò jošt rozajanskè pisanjè, 1994).

Pisec dolguje posebno zahvalo dobrima poznavalcema Rezije in Rezijanov, Marjanu Masterlu in Petru Pokornu, ki sta znala v Reziji najti primerne referenčne osebe, pomembne za nastanek tega zapisa.

Natisnjeni učbenik med drugim dokumentira tudi način štetja v Reziji, ki močno odstopa od vzorcev, ki so uveljavljeni v slovanskih in sploh evropskih jezikih. Sorodnost se kaže le s sistemom, ki je značilen za današnje keltske jezike na skrajnem zahodu Evrope in delno tudi s štetjem, ki ga uporablja moderna francoščina. Fenomen je zato vreden podrobnega ogleda. Ob seznanjanju z učbenikom je imel pisec tega prispevka v Reziji priliko srečati tudi domačina Vittoria di Lenarda, ki mu, kot sam pravi o sebi, njegove rezijanščine ni kvarila ne ena in ne druga

šola. Njegovo preštevanje v rezijanskem govoru uporabljam kot dopolnilo informaciji v čitanki, ki se omejuje le na prikaz enic in desetec.

Štetje v Reziji

1. Števila od 1 do 10 (po čitanki »Po nās«):

Dän (1), dwa (2), trd (3), štiri (4), pet (5), šejst (6), sedän (7), ösan (8), dëvat (9), dësat (10).

2. Desetice (po čitanki »Po nās«):

Dësat (10), dwisti (20), trdsti (30), štredi (40), patardu (50), trdkrat dwisti (60), trdkrat dwisti nu dësat (70), štirkrat dwisti (80), štirkrat dwisti nu dësat (90), stu (100).

3. Števila od 1 do 100 (fonetično v standardni slovenski pisavi iz posnetka dikcije V. di Leonardija):

Dan (1), dva (2), tri (3), štiri (4), pet (5), šejst (6), sedem (7), osem (8), dëvet (9), dëset (10).

Edänajst (11), dvänajst (12), trinajst (13), štrnajst (14), pëtnajst (15), šëstnajst (16), sëdemnajst (17), ösemnajst (18), dëvetnajst (19), dvisti (20).

Dvisti nu dan (21), dvisti nu dva (22), dvisti nu tri (23), dvisti nu štiri (24), dvisti nu pet (25), dvisti nu šest (26), dvisti nu sedem (27), dvisti nu osem (28), dvisti nu dëvet, tristi (30).

Tristi nu dan (31), tristi nu dva (32), tristi nu tri (33), tristi nu štiri (34), tristi nu pet (35), tristi nu šest (36), tristi nu sedem (37), tristi nu osem (38), tristi nu dëvet (39), štrede (40).

Štrede nu dan (41), štrede nu dva (42), štrede nu tri (43), štrede nu štiri (44), štrede nu pet (45), štrede nu šest (46), štrede nu sedem (47), štrede nu osem (48), štrede nu dëvet (49), patardu (50).

Patardu nu dan (51), patardu nu dva (52), patardu nu tri (53), patardu nu štiri (54), patardu nu pet (55), patardu nu šest (56), patardu nu sedem (57), patardu nu osem (58), patardu nu dëvet (59), trikrat dvisti (60).

Trikrat dvisti nu dan (61), trikrat dvisti nu dva (62), trikratdvisti nu tri (63), trikrat dvisti nu štiri (64), trikrat dvisti nu pet (65), trikrat dvisti nu šest (66), trikrat dvisti nu sedem (67), trikrat dvisti nu osem (68), trikrat dvisti nu dëvet (69), trikrat dvisti nu deset (70).

Trikrat dvisti nu edänajst (71), trikrat dvisti nu dvänajst (72), trikrat dvisti nu trinajst (73), trikrat dvisti nu štrnajst (74), trikrat dvisti nu pëtnajst (75), trikrat dvisti nu šëstnajst (76), trikrat dvisti nu sëdemnajst (77), trikrat dvisti nu ösemnajst (78), trikrat dvisti nu dëvetnajst (79) štirkokrat dvisti (80).

Štirkokrat dvisti nu dan (81), štirkokrat dvisti nu dva (82), štirkokrat dvisti nu tri (83), štirkokrat dvisti nu štiri (84), štirkokrat dvisti nu pet (85), štirkokrat dvisti nu šest (86), štirkokrat dvisti nu sedem (87), štirkokrat dvisti nu osem (88), štirkokrat dvisti nu dëvet (89), štirkokrat dvisti nu deset (90).

Štirkokrat dvisti nu edänajst (91), štirkokrat dvisti nu dvänajst (92), štirkokrat dvisti nu trinajst (93), štirkokrat dvisti nu štrnajst (94), štirkokrat dvisti nu pëtnajst (95), štirkokrat dvisti nu šëstnajst (96), štirkokrat dvisti nu sëdemansjt (97), štirkokrat dvisti nu ösemnajst (98), štirkokrat dvisti nu dëvetnajst (99), stu (100).

Števila, kot jih uporablja rezijanski govor, prepoznavno kažejo na slovanski izvor. Celotno odstopanja od števil standardne slovenščine so maloštevilna. Vidna so pri enojki, ki je »dan«.

Da se v tem skriva ostanek od »eden« dokazuje že rezijska izpeljanka za enajst = »edanajst«. »Dvisti« za dvajset, »tristi« za trideset in »nu« za veznik in (splošno znane so stare oblike ino, inu) so po izvoru prav tako jasni. Kot lokalna posebnost pa izstopata števili za 40 in 50, ki sta »štrédi«, oziroma »patardu«. V obeh pa se da odčitati tako štiri kot pet, vendar pa bo za končno razumevanje potrebno več natančnega dela. Za »patardu« (50) je na prvi pogled jasno le to, da število ni delano po keltskem zgledu, ki petdeset izrazi na svojski način, namreč s polovico sto (leth - cheud) in da tudi pri tej oblikovanosti ni iskati ostankov sanskerta (50 = pankasati). Vsekakor pa predstavlja postavljanje enic za desetice, na primer »dvisti nu tri« (23) = dvajset in tri itd. način sestavljanja števil, ki ni značilen za današnjo slovenščino. Ta je že pred časom uveljavila obratno pravilo, po katerem določajo prvi del sestavljenega števila enice, desetice pa se uvrščajo za njimi, na primer triindvajset. Pojav, ki ni poznan v nobenem drugem slovanskem jeziku, je pa prisoten v nekaterih germanskih; na primer nemščina ne pozna zwanzigunddrei, pač le dreiundzwanzig.

Izstopajočo sistemsko posebnost pri rabi števnikov slovanske identitete pa predstavlja v Rezijski ostanek dvajsetičnega sistema štetja. Posebnost je ohranjena v rezijskem govoru celo izraziteje kot v moderni francoščini. Ta si s tem načinom pomaga šele od osemdeset dalje, v rezijski pa se ta posebnost pričinja za dvajsetico preje: od šestdeset pa vse do sto, kot je dokumentirano zgoraj. Splošno je sprejeto, da je ta sistem štetja gospodoval v Evropi povsod, kjer so bili naseljeni Kelti, le da je bil sistem dosleden in dvajsetično izveden vse od devetnajst dalje. Dvajset tako postane osnova, ki se uporablja kot dvakrat dvajset, trikrat dvajset in štirikrat dvajset za 40, 60 in 80, kot je to dosledno ohranjeno še v moderni valežanščini. Vsekakor pa, vsaj kar se tiče Rezijskega jezika, izrabljajo v dvajsetičnem štetju oblikovnost z več posluha kot je to najti pri Francozih: »quatre-vingt-seize« za 96 deluje kot mehanska zloženka iz zaporedja štirice, dvajsetice in šestnajstice, medtem ko to Rezijski izrazijo gibčneje in popolneje: štirikrat dvajset in šestnajst, odnosno po njihovo: »štirikrat dvisti nu šestnajst«.

Splošno je poznano, da vsi moderni slovanski jeziki uporabljajo le desetični sistem štetja. Ker izjema ni tudi standardna slovenščina, smo ob prikazani posebnosti v rezijskem načinu štetja pričeli nenavadni situaciji. Podana je z dejstvom, da se izvorno slovanski števniki pri tvorbi višjih števil poslužujejo tudi nedesetičnega sistema, ki je slovanskim jezikom tuj, pač pa splošno priznan kot keltski po izvoru. Ker je verjetnost, da so v vzhodnoalpskem prostoru in predprostoru Kelti staroselci in ljudstva slovanskega izvora mlajši doseljenci večja od obratne možnosti, lahko opisani primer služi kot ilustracija o možnih poteh prepletanja različnih ljudstev in stapljanja kultur na tleh tega dela Evrope. Kar se Rezijske tiče, je za skrbnejšega opazovalca gornja posebnost le ena več med tistimi, ki kažejo na prisotnost kulturnih primesi keltskih staroselcev, pa najsi je to specifična ljudska glasba Rezijske, težnje po animaciji naravnega reliefa (lik speče Trnuljčice z roko prekrizano na prsih na grebenu, ki loči Rezijsko od Terske doline) ali na samo ime doline, kajti »resia« v keltsščini pomeni veliko vodo. Vse, ki jih bo tovrstno mešanje in stapljanje kultur zanimalo, bodo v prelepi dolini Rezijske in Rezijskih našli izziv za marsikateri nov smerokaz in tudi dokaz za boljše razumevanje zgodnje zgodovine in predzgodovine prostora, ki ga danes poseljujemo Slovenci.

Amazing what a little information can do!

Henry and Anne Grosel

On March 13, 2000 Hank wrote, "Since I visited Slovenia, I found a cousin in Dob through the Internet. Now my brothers are going to visit the Dob and Rova areas this year. Amazing what a little information can do to stimulate people's interest."

To Hank, this meant that his brothers were going to Slovenia because they now knew there were relatives in the area. Hank told his brothers what he had learned and now they were going to enlarge on his knowledge. Some people need to have someone to meet to travel. Others travel to meet someone!

And how did that ability to tell his brothers come about? That was our story. That was and is why our interest is still stimulated about many things but in a special way about our ancestors.

Before our visit to Ellis Island, we knew that our parents were of Slovenian heritage. We knew that 3 of 4 immigrated from Austria and 1 from Yugoslavia. We knew no specifics on how, when, why, or from where. In fact, we didn't feel a need to know more. We both had studied the American version of Austrian and Yugoslavian history in college. We became aware of various versions of Slovenian history when the immigrants of the '50s arrived and from current events. We are avid readers. We are constantly upgrading our knowledge. As former educators, we firmly believe that we never complete our education. Reading and travel are great educators.

It started with a trip to Ellis Island in July 1997. The story of immigration to the United States is well documented in the displays of this recently renovated building that once welcomed most of our immigrant ancestors to "America".

As the guide took us through a typical entry, and later as we viewed the displays privately, we were deeply moved. The courage of our ancestors and the trials that they faced tweaked at our conscience during the rest of our trip to New York. And then, the need to know took over.

On the day after our return to Cleveland, the first working day of the week, we made our first contact. A call to Cleveland's Federal Court revealed that naturalization records for Anne's father were on file. We requested a copy and were told that we were welcome to do our own research in the Office of the Clerk of the United States District Court. We rushed to see if more 3x5 index file cards were available for "our other immigrants".

We felt a definite need to make duplicates of the actual documents. Just in time. Soon after the records were boxed up and sent to Chicago.

The search was not easy. The entries on the cards were typed and contained some hand-written notations. Transposed numbers on the 3x5 index cards complicated the research. Cards were not always returned to the correct drawer or alphabetized correctly. Many researchers had further marred an imperfect record-keeping system! And the names of some of "our immigrants" were not in the files.

Luckily, the clerk was helpful. She advised us that the United States Department of Commerce and Labor processed immigration in two courts during the early 20th century, the Federal Court and County Court. More records were at the County Archives.

A trip to the archives revealed more 3x5 cards. But the records were on microfiche. It seemed easier or were we just getting more knowledgeable? We found that the records were more easily copied at the county archives. The microfiche processing had changed all documents to standardized paper sizes.

So now we had the naturalization records we wanted. Did that satisfy us? Definitely not. A little information.....

Naturalization records led to a trip to the National Archives in Washington to find ship's manifests. There is a wealth of information on a manifest. If only, we had asked questions. But then, we never saw some of the immigrants about whom we were now reading. What brave people our immigrants were. They left home with as little as \$8 plus passage. They were all of 16 years old. They had no relatives in the United States. They had little formal education and were skilled only at farming on small family plots. But they had willing hands!

Another complication! Hank's mother arrived in St. John, New Brunswick, Canada so we asked the Canadian government for help. They were in the process of making microfiche copies of ship's manifests. They would loan the copy only to a library. A six month wait and then success. The microfiche arrived. We viewed and copied it. All manifests but one were now in our possession. That one may never be ours. We don't know the ship or date. But stranger things have happened, therefore we will not say never!

But now we needed more documentation! Anecdotal records were proving incomplete and were often incorrect.

The Nadškofijski Arhiv Ljubljana was cooperative and provided official documentation of births and marriages provided we could provide villages and approximate dates. The Arhiv Republike Slovenije supplied data on a 1944 fire. The Upravna Enota of Kamnik was most helpful. Telecom.si provided "possible leads" for names of relatives. A professional genealogist provided meaningful information and a picture. The pastors of two parishes were able to supply information. Some priests wrote that they regretted being unable to help. Their parish records had been destroyed during international and civil wars that were fought in the area. Few sources had internet access. Mail service is often much too slow for two researchers who aren't sure they'll have the time to complete adequate research for future generations who might be more interested than their ancestors!

Our patience was tried by long delays. Agencies ignoring our requests in English made us attempt requests in Slovenian. We had no knowledge of Slovenian syntax. Let them laugh. Maybe, they would answer because they believed in our sincerity despite our ignorance. Some did. Some we are still pestering with repeated requests. And we have learned to be a little more patient.

There were other disappointments along the way. The Steirermärkische Landesarchiv in Graz and the Zgodovinski Arhiv in Ljubljana, Celje, etc. could not find exit visas for our ancestors. This means that we will never know when Anne's mother and grandmother left Austria. US Census records have one date from one lady, another from the other. Which is correct? And then there are the records that were apparently never officially recorded. There are records that were destroyed by wars both national and civil. And always there is the lack of dates and names of relatives that impedes our progress.

The search led to another visit to Europe. This time, we knew someone who lived in Slovenia. A letter to a "possible relative"

paid off. Anne's first cousin's granddaughter would serve as our guide and driver. Being a University of Ljubljana student made her quite fluent in English. We knew little Slovenian. And none of our Slovenian was pure. It was a mixture of Slovenian + German + American English. Somehow, it worked. We came. We saw. We enjoyed and we above all, LEARNED much.

Our visit to Slovenia in September 1999 was most rewarding. We were able to see the actual record of our immigrants' births/marriages/deaths. We were able to see where they lived, went to school and worshipped. We met seven cousins that we didn't know existed. We heard anecdotal records (yes, they have their place!) of our immigrants' lives in Austria/Yugoslavia. We saw how our relatives live in present-day Slovenia. We took home old pictures of our immigrants, of their European homes, and of their churches and cemeteries. We took home many new pictures of our relatives. We took home memories of a wonderful "trip back home" that our immigrants never took.

And now are we content? Not yet! There are only 665 names in the Family Tree! We have only just begun to attempt to write our letters to Slovenia in Slovenian. Thank God for patient relatives for whom our "revno Slovensko" provides many a laugh and for our helpful slovar. Our relatives in the United States, Canada, and Slovenia question our reasons for being so nose-y. They delay our progress by procrastination and in refusal to share "meaningless information". But we procrastinated for many years also. So we call, we politely ask again, we write, we e-mail, and we wait!

A little information makes for...

Lost Children

Peter Hawlina

"I am starting to research my family. I would like to know if you have a source from which I can find the history of our surname including any family crest or such. Please lead me in the right direction. Thank you."

This is just one of the inquiries accumulating on the web site of the Slovenian Genealogical Society (<http://genealogy.ijp.si>). I do not know if the person received any answer. I myself look at least once a week to see what inquiries have arrived, and I try to answer to all those I think that I can help in their requests. It is usually evident in each question whether the person is a serious researcher of his origins and family or just someone superficially trying his luck. One of the more serious researchers observed, "So many Americans are getting into family research without much direction. They do not want to take the time to research the sources in the States, or they do not know the availability of such. They want their information given without much effort and actual expense to themselves. They are trying to jump the pond too quickly to be successful with their foreign research and therefore become discouraged and unhappy with the rest of us."

Inquiries in this style rarely bear fruit successfully. Inquiries come almost entirely from the United States, the remaining five

percent from Canada, Australia, South America, and Europe. The people asking the questions are almost exclusively second or third generation descendants of the emigrants who left their homeland at the end of the 19th century or at the beginning of the 20th century. The majority of these abandoned all contact with relatives from "the old country" immediately or soon after emigrating, only a few individuals preserved contact into the next generation, and those who still maintain contact today are even fewer.

Thus, the person who suddenly feels curious and wishes to learn of his origins and the homeland of his predecessors finds himself at the beginning of his research with almost no starting point information. Such is the following case: "I am looking for Blaz Burja, born in Slovenia, 2/2/1883. He married Frances Cedelnik about 1910 and emigrated about 1910 to the USA. Any information would be greatly appreciated." Another is similar: "Looking for any info on Anton Zupancic, born in Trieste Feb. 27, 1890, died in Akron, Ohio, Oct. 26, 1976. Thanks."

The following inquiry is somewhat more extensive but no more precise: "I like most the others am trying to find out more about my ancestors. My great-grandfather John (Johann) Sekol was born in Krain, Austria, in 1844. Because of that fact, I had always assumed that our family was Austrian. Since that I have learned that Krain, Austria, is today Kranj, Slovenia. In addition, I have researched the telephone directories of Austria to find three "Sekols" and Slovenia to find over twenty. I believe my next step should be to try to contact churches in what is today Kränj, Slovenia, and try to obtain some church records. I am having trouble trying to figure out the names and addresses of churches in Kranj, and of course have no idea how to communicate in Slovenian. If anyone can give me some direction, it would be greatly appreciated. Also, any professional Slovenian genealogy researchers are welcome to contact me regarding their services. Thank You."

The inquirer is probably wrong in thinking that his ancestor was born in Kranj. The city of Kranj was then in the German language called "Krainburg," and "Krain" was the name of a province in the Austro-Hungarian monarchy that covered the major part of today's Slovenia.

Let us look at another example: "I am from a Slovenian family—Bergoch, Bastianic, and Zafred—that immigrated to Brazil and the USA at the end of the last century and the beginning of the present one. However, I did not find any record with these names on the web. Is it possible that you know the history of these families? Thank you, Julianno."

All these inquiries arrived via e-mail. The inquirer therefore has access to the Internet and through it to the telephone directories. This is a very useful aid in establishing the frequency and place distribution of a particular surname. Only a small percentage of the population is without telephones, so we can say with great certainty that the sought surname does not exist in Slovenia if it is not found in the telephone directory. Julianno will find over fifty Bergochs, about half as many Zafreds, and no Bastianic. If he gets Slovenia's telephone directory on CD, he will be able to see for himself the distribution of the occurrence of individual surnames on the included map.

The two following questions are also too broad for the searcher to expect a concrete answer:

"I am seeking out information on family names. My surname is Mohorich. My mother's maiden name is Femec. My maternal grandmother's maiden name was Yanesh. Any information about these names would be much appreciated."

"My mother is from Slovenia and I would like to know where her roots are from. Her last name is Jancovic and she was born in Krška vas. Thanks."

Again, the searchers can help themselves with the telephone directory, but they will need more parameters for researching their origins.

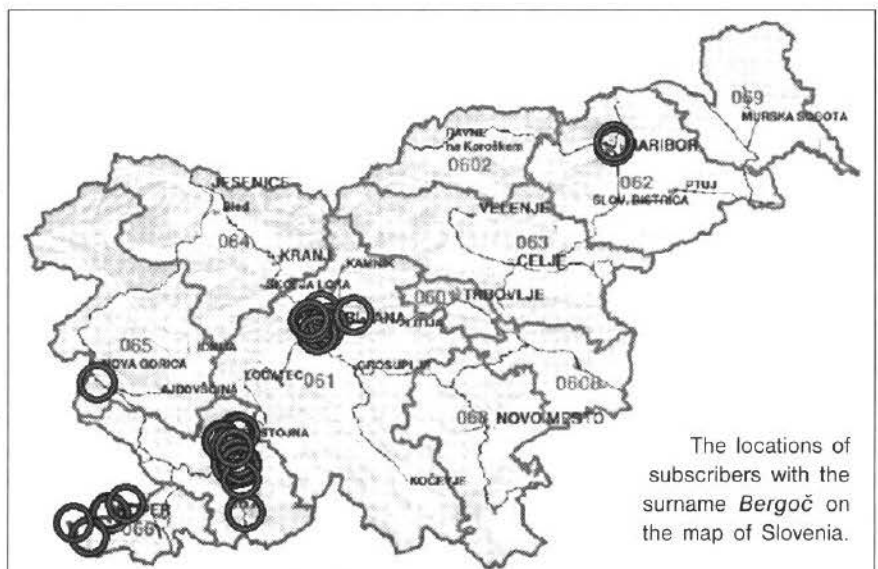
"Many of us third generation Slovenian descendants are handicapped by our ancestors' keen desire to become American. Speaking English very poorly, they insisted that their children become totally "Americanized," as if having an ethnic character was something to be ashamed of. Consequently, many of us 'grandchildren' were never exposed to the language, the culture, or the history of Slovenia. And perhaps that is why so many of us have such a passion to rediscover what has been lost. It is a part of ourselves that has been denied to us—through no fault of our own. We are Slovenia's lost children—and we are many.

"What we all need is a multi-lingual genealogical center in Slovenia, and if I had the means, I would do my best to make it so. Slovenia's lost children are not only in America—they are all over the world and they speak many different languages. Maybe someday . . . (fragment from a letter)

It is evident from the next letter that searchers frequently do not even look at the map. They often do not distinguish "Slovenia" from "Slovakia" and "Slavonia." Perhaps "Slovenia" in the next question is simply the consequence of a typing error:

"I am looking for information on the Namecz family. My great grandmother was born in Slovenia on Oct. 15, 1884 and I am tracing my family history. I'm looking for any information. Anyone that can help, please let me know. Thanks."

There are many more similar questions, which readers can confirm by looking at our web page. At the Slovene Genealogical Society we try to answer every question, but we also recommend that everyone try to structure their questions more precisely and thus narrow the extent and time of the search. The searcher probably has no more information at hand than what he used in his inquiry, and perhaps such information is difficult to find in his environment. However, his predecessors

The locations of subscribers with the surname *Bergoč* on the map of Slovenia.

most likely left quite a few traces during their life in the United States. A large percentage of the immigrants were registered in various ways. One very useful starting point is the United States census. The researcher should look at the 1890, 1900 and 1910 census. Another of the most useful records of newcomers starting new life in their new homeland are the records of the naturalization procedure. These records are relatively well organized in various archives where they are available to today's researchers. Both of these record sources lead to the ship passenger manifests that can frequently lead the researcher to the original home city in Slovenia. Those researchers who feel they need help in this matter should turn to their local genealogical societies or to the Slovenian Genealogy Society in The United States - <http://slovenianguenealogy.org>. In the majority of cases, this approach will be successful. In so doing, they will very probably discover the parameters that will enable them to continue the search in the former homeland of their ancestors. When they have found the date and place of birth or marriage for a certain person in this way, they can then ask for help from the appropriate civil or church archive in Slovenia. The date and place are the critical guides that will show the "lost children" the way to their roots and to the homeland of their ancestors.

* Peter Hawlina srd1@guest.arnes.si is president of the Slovenian Genealogy Society

Krajevni rodoslovni viri

mag. Janez Toplišek

Splošni rodoslovni viri, kot so matične knjige, se praviloma nanašajo na določen kraj (župnijo). To je znano vsakemu rodoslovcu. V Slovenskem rodoslovnem društvu pa smo začeli zbirati manj znane vire, ki se nanašajo na določeno pokrajino ali kraj. To so zborniki, imeniki, sezname, lokalne zgodovinske študije, biografije in rodovniki oseb določenega kraja ipd. Za rodoslovca so takšni viri pomembno dodatno gradivo ali pa celo izhodišče za nove raziskave.

Seznam podložnikov kake graščine iz leta 1550 je izjemno gradivo, do katerega se povprečen rodoslovec težko dokoplje z lastnim raziskovanjem. To je le en značilen primer, ki ga uvrščamo v zbirko "krajevni viri". Oglejmo si **nekaj doslej zbranih vsebin**:

- priimki nekaterih vasi iz Bele Krajine med leti 1485 in 1510
- sezname Kočevarjev, preseljenih iz Ljubljanske pokrajine v letu 1941
- kostelski priimki v preteklosti
- sezname kmetovalcev oz. podložnikov v Laščah (1660, 1760)
- seznam žužemberških tržanov 1733/34
- seznam učencev osnovne šole, roj. 1933-1954 (Žužemberk)
- seznam kmetov, izbranih za vojsko (Špitalič pri Kamniku, 1582)

- podatki o lastnikih meščanskih hiš v Kranju
- kroparske fužinarske družine
- knjige hiš v Škofji Loki
- rodovniki čevljarskih obrtnikov (Tržič)
- hišna imena Južne Koroške
- ulice in stanovalci Bežigrada (Ljubljana)
- Najdenišnica Ljubljana
- kronika predvojnih hiš vasi Želimlje
- imena gospodarjev iz urbarja Loškega Potoka (1573)
- priimki na Murskem polju
- rodbinska imena v Beneški Sloveniji
- kopske družine v 16. stoletju
- priimki iz okolice Trsta
- prleške družine in rodbine
- westfallski Slovenci...

Krajevne rodoslovne vire **objavljamo samo v spletni zbirki** na internetnem naslovu <http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/viri/krajevni.htm>. Do tega naslova pridemo tudi prek uvodne strani Slovensko rodoslovje ☞ Viri rodoslovnih podatkov ☞ Krajevni rodoslovni viri. Spletna objava omogoča, da ime kakega kraja iščemo tudi z računalniškim ukazom za iskanje. V tem trenutku je zbranih in objavljenih okrog 5 strani krajevni viri.

Vire smo razporedili **po znanih današnjih slovenskih pokrajinah**, ki smo jim dodali še pomembno slovensko pokrajino "tujino": Dolenjska (tudi: Kočevsko, Bela krajina) ~ Gorenjska ~ Goriška ~ Koroška ~ Ljubljana (tudi: LJ-okolica, Kranjska) ~ Notranjska ~ Prekmurje ~ Primorska z Istro (tudi: Kras) ~ Štajerska (tudi: Zasavje, Posavje) ~ Tujina. Pregledno hipertekstno povezovanje omogoča hitro pomikanje po pokrajinah.

Če niste prepričani, v katero pokrajino spada neki kraj, pogledajte v obe sosednji. V eni bo zagotovo - morda je postavljen napačno. Za zgodovinske pokrajine, kot je bila npr. Kranjska, se bomo sproti odločili, kam vpisati vire za to deželo. Če boste posebej iskali Kranjsko, bo najbolje uporabiti računalniško iskanje z geslom <Kranjsk> ali <Krain>. Isto velja za neposredno iskanje kraja, za katerega niste prepričani, kje se nahaja.

Pomemben krajevni vir so lahko **najizkušenejši rodoslovci**, ki posebej dobro poznajo rodoslovne vidike kakega kraja ali pokrajine. Svetujejo lahko glede dosegljivosti matičnih in drugih podobnih knjig, poznajo lokalne priimke in krajevna imena. S svojimi nasveti nam lahko prihranijo veliko dela. Naslove teh rodoslovcev objavljamo v internetni zbirki krajevni viri, in sicer pri pokrajini, ki jo dobro poznajo.

Vabimo rodoslovce, da nam pomagajo pri zbiranju krajevni viri, ki so pomembni za rodoslovno delo. Za takšen vir ni dovolj, da obravnava zgodovino kraja, ampak mora vsebovati tudi podatke, neposredno zanimive za rodoslovca. To so zlasti sezname oseb, prikazi domačih imen, sezname hiš, podatki o številčenju hiš in o imenovanju ulic, objavljeni družinski rodovniki, sezname poklicnih skupin (npr. obrtniki), biografije oseb določenega kraja, in podobno. Zanimive pa so tudi kronike in podobni prikazi življenja, saj iz njih lahko povzamemo gradivo za lastno družinsko kroniko.

Pobrsajte po lokalnih knjižnicah ali pri sebi doma! Kdor je več iskanja po knjižničnem sistemu COBISS, bo našel veliko naslovov, ki vsebujejo ime kraja ali pokrajine. Potem je treba delo le prelistati in ugotoviti, če so v njem zanimivi podatki za rodoslovca. Najraje imamo, če nam podatke o delu, ki ga predlagate v zbirko krajevni viri, pošljete po elektronski pošti (na naslov: janez.toplisek@ki.si).

Westfalski Slovenci

Tone Logar

Rodovnikarji poleg primarnih virov, kot so matične knjige, uporabljamo tudi številne dopolnilne vire, ki nam olajšajo ali dopolnjujejo vedenje o naših koreninah. Teh dopolnilnih virov pa je kar precej, le vedeti je treba zanje.

Iz lastne izkušnje vem, kako koristna je izmenjava informacij, ki jih člani rodoslovnega društva in drugi zainteresirani dobimo na rednih mesečnih srečanjih in rednih tematskih predavanjih domačih in tujih strokovnjakov, ki jih vsak mesec organizira SRD.

Tako je na zadnjem mesečnem srečanju Janez Toplišek, eden aktivnejših članov društva omenil, da so mu sorodniki posredovali gradivo, ki govori o slovenskih izseljencih v Westfalijo. Večinoma so bili rudarji, ki so sami ali z družinami odhajali 's trebuhom za kruhom' v velike nemške rudnike.

Gradivo me je osebno zanimalo zato, ker so bili med nekdanjimi izseljenci tudi moj oče in njegova sestra z družino. Ko sem ga podrobneje pregledal, sem ugotovil, da vsebuje podatke o velikem številu slovenskih posameznikov in družin, ki so delali v rudniku po letu 1900. Ta spisek bi utegnil biti zanimiv tudi za druge rodoslovce. Spisal ga je Theodor (Božidar) Tensundern, nemški katoliški duhovnik, ki se je celo naučil govoriti slovensko, da je lahko uspešneje opravljal dušnopastirsko delo med našimi rojaki. Ko sem videl, da je knjižica izšla na pobudo Mohorjeve družbe iz Celovca, sem pomislil, da je izšla tudi v slovenski izdaji. Prav sem imel. Dovolj je bil telefonski klic, in v nekaj dneh so mi od Mohorjeve družbe poslali knjižico Božidarja Tensunderna: Westfalski Slovenci – spomini dušnega pastirja za Slovence, ki je leta 1973 izšla v Celovcu.

Imensko kazalo iz omenjene knjižice bom pripravil v računalniški obliki, knjižica pa je zainteresiranim dostopna v društveni knjižnici.

Nova verzija programa Brother's Keeper

Peter Hawlina

John Steed že več kot eno leto napoveduje izid nove verzije svojega priljubljenega programa. Testno (Beta) verzijo tega programa je avtor zdaj ponudil v uporabniško testiranje. Zainteresirani jo dobite na naslovu <http://bkwin.net/version6.htm>

Podajam povzetek opisa nove verzije:

Nova verzija programa (BK 6.0) je še vedno v razvoju. Predvidevamo, da bodo za razvoj potrebni še približno trije meseci. Nova verzija bo razpošiljana na CD-jih. Tisti, ki so BK kupili po maju 2000, bodo novo verzijo prejeli brezplačno. Za ostale registrirane uporabnike je predvidena cena 15\$. Cena za nove kupce še ni določena.

Nova verzija bo imela drugačno zgradbo datotek in bo dopuščala več rubrik za podatke, rubrike pa bodo sprejele daljše vpise. Vsi podatki, ki so jih uporabniki zbrali z dosedanjim programom, bodo prenosljivi v novi format.

Verzija bo izdelana za okolje Windows 95 ali višje. Uporabniki, ki nameravajo ostati na verziji za Windows 3.1, lahko še naprej uporabljajo verzijo 5.2, ki bo še naprej podpirana.

Nekatere značilnosti nove verzije

1. Daljši zapisi v rubrikah

- v verziji 5.2 so bile rubrike za imena in kraje omejene na 40 znakov
- v verziji 6.0 bodo te rubrike sprejele do 100 znakov; rubrika za poklic bo sprejela do 150 znakov

2. Več rubrik (polj)

- v verziji 5.2 so bile na razpolago rubrike za datum in kraj rojstva, krsta, smrti, pogreba, sklica, poklica in izbirna rubrika
- v verziji 6.0 bo na voljo prek 100 rubrik za poljubne dogodke in po več rubrik za isti dogodek; tako bo npr. mogoče vpisati do 999 poklicev za eno osebo

3. Več možnosti za sorodstvene odnose

- v verziji 5.2 je bilo mogoče paru zakoncev vpisati do 24 otrok
- v verziji 6.0 bo za vsako osebo mogoče vpisati do 100 zakoncev, vsak par bo lahko imel 75 otrok

4. Izboljšana evidenca virov

- v verziji 5.2 so bile za navedbo vira na voljo tri vrstice
- v verziji 6.0 bo vpis vira neomejen, možno bo vpisovati po več virov za isti dogodek; vir bo mogoče navajati tudi za rubrike, ki se ne nanašajo na dogodek, npr. ime; možno bo vnašati tudi generalne opombe

5. Daljša imena za datoteke

- v verziji 5.2 je bilo ime datoteke omejeno na 8 znakov
- v verziji 6.0 bo dolžina imena datoteke enaka tisti, ki jo dopušča Windows

6. Več slik

- v verziji 5.2 je bilo mogoče vsaki osebi priložiti do osem slik
- v verziji 6.0 bo mogoče vsaki osebi priložiti do 999 slik, slike bo mogoče dodati tudi poroki

7. Več opomb

- v verziji 5.2 je bilo mogoče vsaki osebi dodati do osem tekstovnih datotek
- v verziji 6.0 bo mogoče vsaki osebi dodati do 999 tekstovnih datotek; opombe bo mogoče navezovati tudi na dogodke

8. Več oseb

- v verziji 5.2 je bilo mogoče v datoteko vpisati do enega milijona oseb
- v verziji 6.0 bo mogoče vpisati do 10 milijonov oseb

9. Druge novosti

- v Windows 2000 okolju bo nova verzija delovala bolje od stare; bolje bo obvladovano delo z USB tiskalniki in ploterji
- dodana bo možnost za evidentiranje prič za posamezni dogodek
- možno bo prikazovati različna imena za isto osebo
- poročilo o sorodstvenem razmerju bo iz dosedanjega maksimuma 30 generacij razširjeno na 60

- novi program bo zmožgal preoblikovati podatke iz starega formata v novega; izdelovati bo mogoče vsa dosedanja poročila in prikaze podatkov; dodana bodo še drugačna poročila in prikazi in izbirati dodatne možnosti

Avtor ne jamči za neoporečno delovanje testne verzije in priporoča, da ne zavržete dosedanje verzije programa.

Odmevi

Odmev na prispevek Rodoslovni vtisi iz Londona - Drevesa, december 1999.

Pokopališča in nagrobniki pri nas v Sloveniji

Redko se ponudi priložnost, da bi lahko kje brali o starih pokopališčih. Včasih se to zgodi zaradi tam pokopanih znanih pokojnikov kot npr. Le cimetière du Père Lachaise v Parizu iz leta 1804 s svojimi 43 hektari površine. Drug primer je panteon lepote, ki ga je opravilo dleto v plemenitem kamnu - Campsanto di Genova - Staglieno, kjer obiskovalec ostrmi nad pretiravanjem bogatašev in bujno ustvarjalnostjo arhitektov. Varaždinsko mestno pokopališče je po hortikulturni zamisli vkljub starosti še vedno sveže in vredno ogleda, čeprav nima posebno velikih objektov.

Zato mi je bil prav dobrodošel prispevek g. Petra Hawline, v katerem na kratko omeni tudi londonsko pokopališče Highgate. Kar ganjen sem bil, ko sem bral, da je večina grobov tam zelo

Detalj s pokopališča Highgate v Londonu

starih in zanje očitno nihče več ne skrbi. Obraslo jih je grmovje, bršljan in drevje.

Zato sem toliko manj prizanesljiv do razmer, katerim smo priča pri nas. Tu prevladuje usmeritev pokopaliških uprav po načelu - če nisi plačal najemnine, boš izločen!

Dragi moji, na desni in levi: samo enkrat lahko odfrčiš s svojimi preperelimi kostmi prek zidu, in to za večno. Dovolj je trenutek nepreudarnosti in komercialnih popadkov, da družina - najemnik izgubi svoj prostor in spomenik na njem. S čim je mogoče tako dejanje utemeljiti? S težko dokazljivim pomanjkanjem prostora?

Pokopališče bi moralo biti nekaj nedotakljivega! Tam je lahko samo poslednje pokojišče mrtvih! To si menda zasluži vsakdo. Tak odnos bi moral biti pravilo in bi ga bilo treba dosledno spoštovati.

Na boljše prostore ob zidu (nekdaj so temu rekli prvi razred) in tiste, ki so bliže vhodu in parkirnemu prostoru, prežijo povzpnetježi, ki neusmiljeno odstranjujejo grobove in grobnice z zapisi in epitafi, spomenik dobe in ga nadomestijo z dragimi kamnoseškimi izdelki. Obilica dragega marmorja vseh barv, do poslednje pedi razpoložljivega prostora. Vse skupaj neredko spominja na kopalnico, kjer je vse okrog tebe obloženo s keramičnimi in marmornimi ploščami.

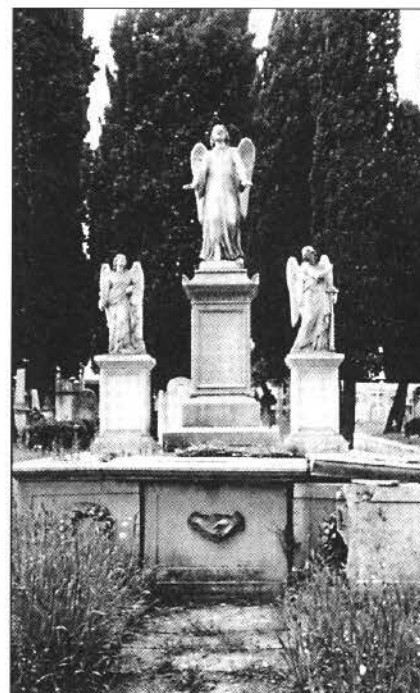
Nad slovenskimi pokopališči imam že prek 60 let skorajda popoln pregled. Ves ta čas, od leta 1945 dalje, sem se sistematično ukvarjal z zgodovinskimi pomožnimi vedami, med katere spada tudi epitaika. Trdim, da smo nepremišljeno in po nepotrebnem izgubili številne arhitekturno in sicer zanimive izdelke - pogosto prave umetnine, ki so nastajale v časih, ko so bili kamnoseki več kot občudovanja vredni predstavniki svoje stroke. Danes kamen pogosto obdelujejo nekvalificirani, priučeni posamezniki, ki jih motivira zgolj hiter zaslužek.

Na ljubljanskem osrednjem pokopališču pri cerkvi Sv. Križa, ki smo ga po Plečnikovih mrljskih vežicah preimenovali kar v Žale, danes že marsikaj manjka. Starega 'ljubljskega' vzdušje ni več veliko. Morda je edini napredek le v tem, da izginjajo nemški spomeniki.

Zagovorniki 'pomlajavanja' pokopališča pozabljajo bistveno: Mrtvi ne govorijo, mrtvi se na sovražijo. To v pomanjkanju česa pametnejšega počnemo živi.

Glede 'pospravljanja' starih nagrobnikov zasluži očitek tudi cerkvena oblast. Res ne upravlja več s pokopališčem, vseeno pa pogosto brez utemeljenega razloga odstranjuje nagrobnike iz cerkvene notranjosti ali s cerkvenih fasad. Tako početje ocenjujem kot škodljivo, zlasti zaradi izgube zgodovinskih obeležij, ki so dokaz narodove kulture. Te pa Slovenci nimamo v izobilju. Vedeti bi morali, da ni vse naše, kar je naše. Je podedovano in nam je dano v hranjenje prihodnjim rodovom. Za užitek duši in srcu in za spoštovanje.

Zato si vedno, kadar me pot zanese v Istro, vzamem čas in obiščem največje mornarsko pokopališče na svetu. To je nekdanje K. u. K. Marine Friedhof Pola, ki uživa svetovni sloves. Koliko življenjskih zgodb hrani pokopališče na hribčku Veruda. 140 let tradicije in pozabljenih usod. Sem so prišli zaradi starosti, bolezni, epidemij, nesreč, zgodovinskih pomorskih bitk - mnogi so bili ustreljeni ali obešeni. Hitlerjanci, fašisti,

Detalj z mornariškega pokopališča v Puli

partizani, monarhisti - obsedenci vseh barv, ki so umirali za svoje ideale in - domovino.

Menda je na Verudi pokopanih kar 36 c. kr. admiralov in toliko več visokih in drugih častnikov. Mnogi so bili iz vrst plemstva, zato tu najdejo marsikaj zanimivega ne le rodoslovci temveč tudi grboslovci. Na žalost so mnoge grbe in simbole vandalsko pokradli strastni zbiratelji in starinarji.

Tu, na tem odročnem koticu nad nekdanjim arzenalom in mornarsko cerkvijo, ni nikoli gneče. Sorodnikov skoro ni več. Več je radovednih tujih turistov s fotoaparati, ki niti ne vedo, zakaj so sem zašli. Sicer pa tu vlada 'božji mir' v pravem pomenu besede. Prav to je tisto, kar se mi zdi tako dragoceno. To je kraj za premišljevanje, kraj, kjer se tako učinkovito umakneš čisto drugačnemu, naravnost noremu utripu, ki obvladuje okolico. Pravi kraj za počitek srca in utrujenega koraka. Med slokimi cipresami, dehtečimi oleandri in lovrijem,

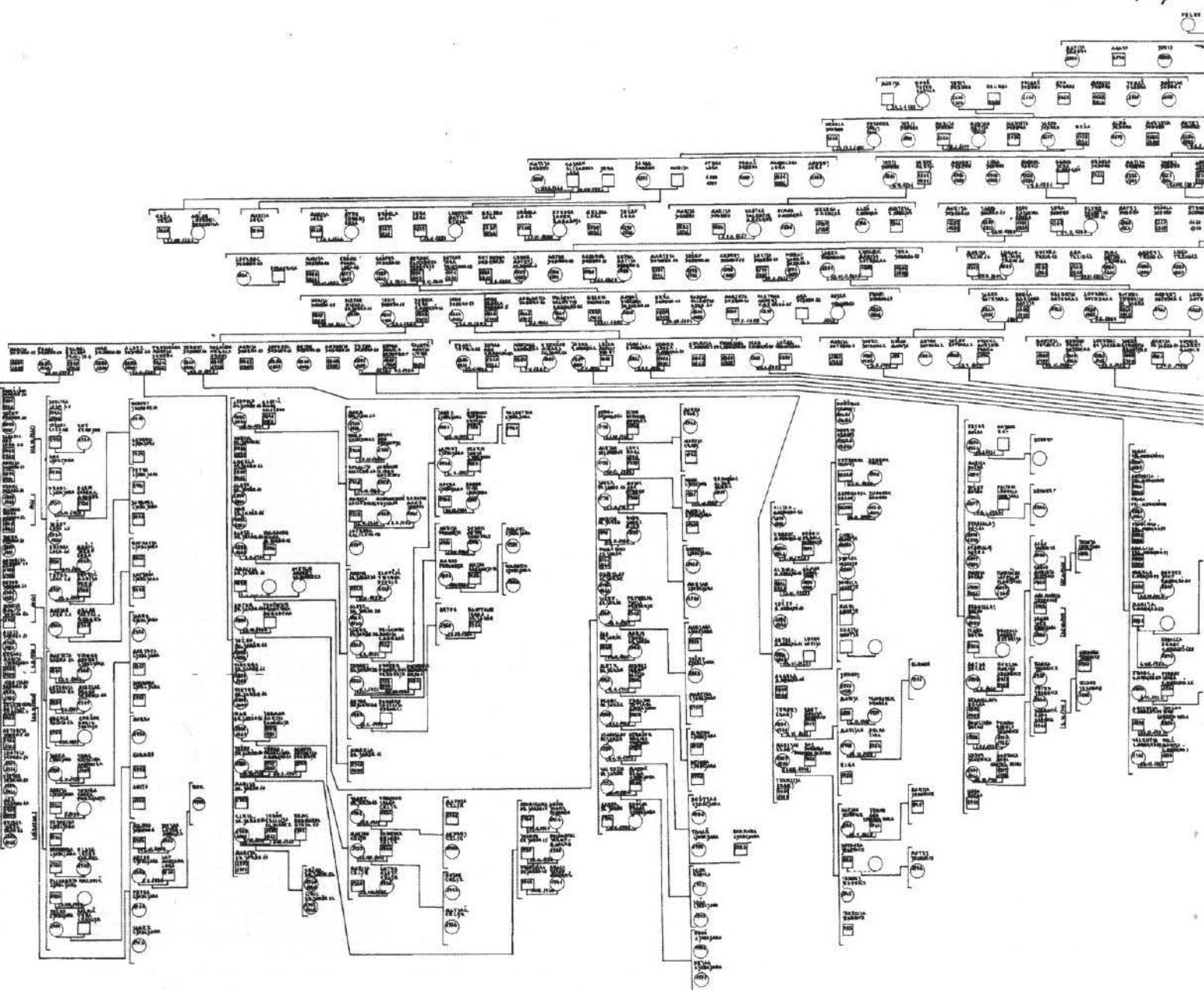
kot v raju gnezdiijo kosi, grlice in druge ptice. In ko pride večer, zapoje slavec.

Ta kraj sem velikokrat obiskal. Vsakič sem se ukvarjal tudi z dokumentiranjem vsega tistega, kar me je posebej zanimalo. Vse to urejam v svoji zbirki HIC IACET. Pri tem sem bil prijetno presenečen ob srečanju s 'Kranjcem' - baronom Codellijem, ki je moral mlad umreti in ima še ohranjen svoj veličastno izveden epitaf v obliki obeliska iz leta 1878; tu počiva zapuščen sredi dehtečih trav, osamljen in spokojen, kakor mnogi drugi.

Sem, na Verudo, naj se pridejo učiti pietete naši upravniki pokopališč, ki jim je edina skrb pobiranje visokih najemnin (manj smeti) in opravljenih uslug. Tu bodo spoznali, kaj je spoštovanje, spomin, čast in ljubezen do pokojnih.

Mariano Rugale

RUČIGAJEV

Aleja zaslužnih

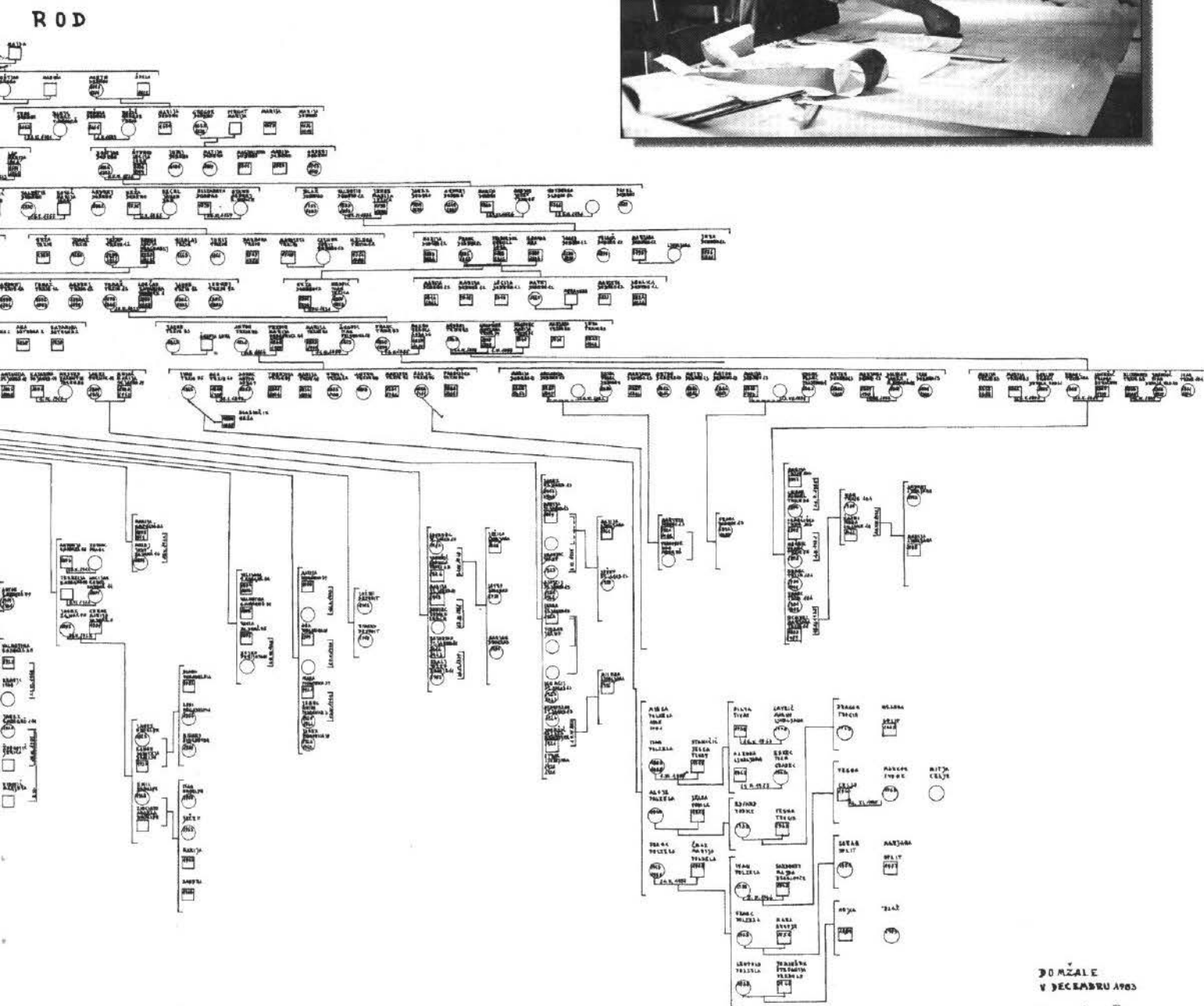
Tone Ravnikar, 1920 – 1980

Kdor je že kdaj bil v gostilni Ručigaj na Dobenem, ni mogel prezreti obsežnega rodovnika, ki skoraj zapolnjuje eno od sten. Družina Ručigaj je predstavljena v štirinajstih generacijah. Prikazanih je prek 400 oseb. V desnem vogalu izvemo, da je rodovnik izdelal Tone Ravnikar leta 1983.

Ker vemo, da so obsežnejši rodovniki 'navadnih' ljudi precejšnja redkost, se morda pri nekaterih opazovalcih prebudi radovednost. Pot do odgovorov ni dolga. Avtorja sicer ne bomo več našli živega, na večino vprašanj pa nam lahko odgovori njegova življenjska spremljevalka, ki tudi skrbi za njegovo zapuščino.

Tone Ravnikar je bil rojen 13. 7. 1920 v Domžalah. Po končani klasični gimnaziji je dve leti študiral arhitekturo. Študij je prekinila vojna. Bil je mobiliziran v nemško vojsko. Po vojni je odslužil še vojaško obveznost v novi Jugoslaviji. Leta 1950 se je poročil z Danico Nastran. Rodile so se jima tri hčerke. Zaposlen je bil kot komercialist v lesnem podjetju in kasneje kot tajnik v glasbeni šoli.

Poleg osnovne zaposlitve ga je vse življenje veselilo delo, ki je bilo povezano z življenjem in zgodovino rodnega kraja. Z

izostrenim občutkom je zbiral etnološko gradivo in muzealije. Velik je njegov prispevek k zgodovinski raziskanosti kraja. Bil je ljubiteljski kronist, aktivno je sodeloval v družbenem, kulturnem in domoznastvenem dogajanju v svojem kraju. Med drugim je sistematično obdelal vulgo imena. Objavljal je v lokalnih glasilih. V njegovi zapuščini se je nabrala velika količina dragocenega gradiva, ki še vedno čaka na sistematično obdelavo.

Poleg vsega tega pa je bil izredno delaven rodoslovec. Veselje za rodoslovne raziskave je začutil že zelo zgodaj. Začetki njegovega rodoslovnega dela segajo v gimnazijska leta. Kasneje je temu delu posvetil skoraj ves 'prosti' čas. Žena Danica je skrbela za gospodinjstvo in gospodarske zadeve in ga s tem izdatno podpirala pri njegovem raziskovalnem delu.

O motivih in načinu njegovega dela lahko danes le še ugibamo. Zanesljivo je, da motivi niso bili materialni.

V njegovi zapuščini je na desetine zajetnih map, ki bi jih v grobem lahko razvrstili v dve osnovni skupini: rodoslovno gradivo in družinske študije.

Rodoslovno gradivo so sistematični ali delni prepisi iz matičnih knjig. To so knjige rojstev (krstov), porok in smrti ter statusi animarum. Najmočnejše je zastopana župnija Mengeš. Za to župnijo je prepisal vse poroke od leta 1669 do 1941. Raziskave so segle prek meja domače župnije. Močnejše so v njegovi zapuščini obdelane še župnije Brdo, Dob, Kamnik, Moravče, Nevlje, Peče, Preska, Rova, Sora in Sv. Jakob ob Savi.

Ti prepisi so v veliki meri ostali v rokopisu, mengerski in nekateri drugi pa so v tiskopisu.

Zbiranje rodoslovnega gradiva je bilo potrebno za izdelavo številnih rodbinskih študij in lepo izrisanih obsežnih rodovnikov. Med temeljiteje obdelanimi posebej izstopajo družine: Bergant, Bolhar, Brojan, Capuder, Dečman, Flerin, Habe, Habjan, Jeretina, Kopač, Nastran, Okorn, Osovnik, Pavli, Pavlič, Pengov, Pevc, Pirc, Pogačnik, Prešeren, Ravnikar, Rode, Ručugaj, Sešek, Škrjanc, Šorn, Šporn, Šter, Trojanšek, Vesel, Vodnik, Vojska in Žargaj.

Njegove načrte v zvezi z nadaljevanjem sistematičnega dela je 9. 3. 1991 prekinila smrt. Velika vlaganja, ki so obetala bogato žetev, so v veliki meri ostala nedozorela. Zapuščina kar kliče po ponovni oživitvi. Za začetek bi bilo najbrž največ vredno, če bi se našel način za prenos njegovega arhiva v računalniško obliko.

Rekorderji

Začenjamo z novo rubriko, v kateri bomo vsakič objavili rodoslovni dogodek ali pojav, ki bi ga lahko uvrstili v slovensko knjigo rekordov. Nekaj podobnega smo sicer že objavljali v kateri od prejšnjih števil. Spomnimo se na poročilo o živečih predstavnicah petih generacij v Gorjušah.

Rekordi so lahko dokaj različni. Lahko bomo našli najstarejšega Slovenca ali Slovenko, najmlajšo mamico ali očka, najstarejšo mamico (ali očka), družino z največ otroki, največjo razliko v starosti med zakoncema, največje število mož ali žena za neko osebo in podobno.

Guinnessove knjige rekordov nisem pregledoval, da bi v njej našel podobne skrajnosti, za ogrevanje bom posegel najprej po antični mitološki zgodbi.

Ko je bil Heraklej star osemnajst let, se je izkazal s svojim prvim junaštvom. Šel je na lov na kiteronskega leva. Ta velika in krvoločna zver je delala hudo škodo v deželi. Heraklej je leva zalezoval petdeset dni od jutra do večera, zvečer je utrujen hodil spat v kraljevo palačo. Kralj Tespij je imel z ženo Megamede petdeset hčera in si je zaželel, da bi bil oče njegovih vnukov junak, kot je bil Heraklej. Zato je vsak večer poslal v Heraklejevo posteljo po eno hčer. Ta zaradi utrujenosti v temi niti ni vedel, da ga je v postelji vsako noč čakala druga. Tako je z njimi imel petdeset sinov – Tespiadov. Po drugi verziji pa naj bi vseh petdeset oplodil v eni sami noči.

Heraklej je imel v svojem kasnejšem življenju po enega ali več otrok še vsaj z dvanajstimi družicami.

Mitologija nam ponuja še marsikako drugo zgodbo, ki nam lahko buri domišljijo.

Drugi primer je časovno in krajevno precej bližji. Gre za zakonski par Barbare in Adama Stratzmanna. Ta dva naj bi imela v drugi polovici 15. stoletja 38 zakonski sinov in 15 hčera. Starša in otroci so prikazani na bakrorezu.

Če se v kraju in času pomaknemo še malo bliže, se lahko ustavimo v Trziču v zadnjih letih 18. stoletja. 8. 7. 1793 sta se tam poročila Karl Pollak in Margareta Vuk. Karl je bil 5. 11. 1772 kot drugi otrok rojen petindvajsetletnemu usnarju Janezu Polaku in dvajsetletni Evi Polc. Karlova žena Margareta je bila 7. 7. 1980 rojena nogavičarju Francu Vuk in Tereziji Resman.

Pozoren bralec nemara ni spregledal, da je bi ženin ob poroki star komaj dobrih dvajset let. Precej mlajša je bila nevesta, saj je komaj en dan pred poroko praznovala svoj trinajsti rojstni dan. Oba sta bila iz razmeroma uglednih in premožnih družin. Poročila sta se očitno zato, ker je bila nevesta noseča, saj je že januarja 1794 rodila hčerko Nežo. Sredi oktobra istega leta je rodila Terezijo.

Otroci so se nato rojevali skoraj vsako leto po eden in v trziških kronikah je zapisano, da sta imela Margareta in Korlač vsega skupaj 25 otrok. Dvojčkov menda ni bilo. Margareta je dočkala dobrih 60 let, Korlač pa dobrih 82. Po njuni smrti jima je 12 živečih otrok na fasado trziške cerkve vzdalo spominsko ploščo, ki je tam še danes na ogled.

Vseh njihovih potomcev še nisem popisal. Sam sem eden od stotih v peti generaciji. Margareta je bila namreč prababica moje babice. V šesti in sedmi generaciji je vsakič nekaj več kot 100 predstavnikov, v osmi je znanih 31.

Mladinski kotiček

Zakaj sovražim rodoslovje

Nina Lampič

Hja. Zanimivo vprašanje. Še posebej za tistega, ki se s tem ne ukvarja in potemtakem lahko le sklepa, kaj bi ga tako zelo spravljalo ob živce pri brskanju za svojimi predniki. Kar je navsezadnje lahko čisto zanimivo opravilo.

Seveda o zanimivosti lahko govorim iz lastnih izkušenj, saj je ugotavljanje števila, imen, priimkov (predvsem teh) ter vseh drugih zanimivosti o svojih bližnjih in daljnih sorodnikih res tako.

Najprej se stvar zatakne pri tem, da ne poznam preveč natančno vseh ljudi, ki so imeli stike z mojo družino ali so jo poznali preko pripovedovanj ali česa podobnega (torej se na svoje vire niti ne morem povsem zanesti in jih moram kakšnih dvakrat preveriti, razen če si seveda ne želim še dodatnih komplikacij, ko se mi datumi ne bodo čisto nič ujemali), še manj - ne vem niti kje živijo. No, približno že. Koga vprašam, na primer. Vendar izgubiti se je zelo lahko ali iskati prave ljudi čisto blizu njihovega doma, nevedoč, da so tam. Ali še preprosteje - ni jih doma. Ko jih končno, v kakšnem tretjem poskusu, le najdem tam, kjer je treba, naletim na ne preveč zanimiva predavanja ljudi, ki so nekakšen moj vodnjak podatkov. Vendar, na žalost je škripec že zastarel in zato celotna pot, ki se vleče iz najglobjega kotička vodnjaka pa vse do mojega papirja, traja precej dolgo časa. Pri tem postanem, čeprav proti svoji volji, ker vem, da tako pač je in sem bila na to tudi psihično pripravljena, rahlo živčna. Stopnja moje nepotrpežljivosti se še malo poveča, ko se škripec zatakne. Traja pa kar precej časa, da s skupnimi močmi odstranimo zapreko in mehanizem spet gladko steče naprej. Pravi napad jeze seveda dobim, če se želim vsem težavam izogniti tako, da se spravim proučevat stare listine. Pričakujem, da bom delo hitro opravila - saj, koliko časa pa mi lahko vzame prepisovanje črk in števil z enega lista na drugega. Gotovo ste že sami ugotovili, da precej!! Seveda na začetku nisem niti pomislila, da so te listine mogoče stare in če so stare, to pomeni, da niso nove in če niso nove, so obrabljene, po možnosti popisane s svinčnikom, ki je napol zbrisan oz. obledel, za nameček pa me razveseli še pogled na čudovito pisavo, zaradi katere bi skorajda potrebovala strokovnjaka, da bi mi razvozlal napisano. Ha, ampak te sreče ponavadi seveda nimam, zato mi preostane le to, da se sama ubadam s proučevanjem hieroglifov. Seveda moram biti pripravljena še na to, da ni vseh listov na svojem mestu ali jih sploh ni - ne na svojem ne na kakšnem drugem.

Zgubim veliko živcev in časa ter si naenkrat kar zaželim vodnjaka.

Po napornih dnevih se lahko končno usedem pred računalnik, vsa vesela, da bom podatke iz svoje zbrkljane beležke lepo prepisala. Naenkrat, pravzaprav ne vem po kakšnem srečnem naključju, mi skozi glavo šine podatek, da obstaja poseben program za shranjevanje takih podatkov. Spomnim se tudi, kje sem za to slišala. Pokličem prijatelja in že naslednji dan (kar se meni seveda zdi grozno dolgo) se oglasi in mi namontira to zadevo na računalnik. Nato mi še na hitro razloži uporabo, vendar ga jaz poslušam bolj z enim ušesom kot z obema, ker se mi vse skupaj itak zdi zelo enostavno, kar kasneje ugotovim, da tudi je. Vendar brez zelo.

Najprej me je motilo že to, da nisem imela miru. Kar naprej so zvonili omembe nevredni telefoni. To sem enostavno rešila tako, da sem zvonečo škatlo izklopila ter se povsem posvetila svojemu delu. V dokaj hitrem času sem stvar spravila v red, če upoštevamo, da sem imela za zapisovanje beležk precej malo časa, ker ni nikogar brigalo, še mene ne preveč, kako se bom kasneje iz tega znašla. Vendar mi na koncu vse skupaj ni bilo preveč všeč. Vsega je bilo tako ... malo oz. ... imena so bila (vsaj to!), pri letnicah so bile povsod neke zvezdice, no, ljudje so vedli vsaj v katerem stoletju se je kdo rodil, tudi priimki so bili bolj kratki - le prva črka, mislim, da mi letnic porok sploh ni treba omenjati. Čeprav se mi te tudi ne zdijo nevemkako pomembne - letnice porok. S tem se bom ukvarjala potem, ko bom našla priimke. In vse ostalo. Če se sploh še bom. Ukvarjala se s tem, namreč.

Navsezadnje me prav nič več ne mika pohajkovanje po malih vasicah ter iskanje ljudi, posebno pa ne razlaganje, kdo sem, od kod sem ter zakaj sem tukaj. Ter nato tisto čakanje, čakanje, čakanje. Drobci - ter spet čakanje. No, mogoče malo pretiravam. Malo.

Ugasnem računalnik, pustim vse skupaj in se odpravim ven.

Upam samo, da ne bom srečala kakšnega zagrizenega privrženca rodoslovja, ki ga bo kar razganjalo od želje, da bi mi povedal, kaj vse je našel, kje vse je bil ...

Saj, končni rezultati so tudi meni všeč. Tega ne bom zaničala.

Ampak upam, da mi ni treba razlagati, zakaj se tega ne bom nikoli več lotila in zakaj sovražim rodoslovje.

Kaj delamo

Ema Goričan

Ogrinovi od roda do roda skozi štiri stoletja.

Sem Ema Ogrin, poročena Goričan, rojena na Stari Vrhniki, v eni izmed številnih vasi v okolici Vrhnike. Po poklicu sem gostinca, zadnjih 18 let sem opravljala svoje delo kot samostojna podjetnica, sedaj pa sem že blizu upokojitve. Iz Ljubljane smo se po 25-ih letih vrnili nazaj v domačo vas, tako še bolj doživljam svoj kraj in razmišljanje o prednikih. Če mi bo dopuščalo zdravje in volja do dela, me na področju rodoslovja čaka neskončno delo.

Lani junija je imela vrhniška sekcija rodoslovcev predstavitev svojega dela na Vrhniki. Predstavili so se že z izdelanimi izdelki in jaz z enoletnim delom v tem društvu. Gospod Hawlina je že takrat izrazil željo, da bi napisala kaj o svojem delu. Toda šele sedaj bom poskusila opraviti to delo.

Izhajam iz stare kmečke družine, po domače pri "Mesc". Mladost sem preživljala še z dvema mlajšima sestrama in mlajšim bratom, ki sedaj s svojo družino gospodari na našem domu. Kot otrok sem z občudovanjem poslušala očeta, ko so se pogovarjali o sorodnikih. Koliko so vedeli! Razumela in zapomnila pa sem si bolj malo.

Ob neki priložnosti sem imela možnost vsaj malo spoznati kako poteka takšno delo. Odločila sem se za obisk v Škofijskem arhivu v Ljubljani. Želela sem zvedeti vsaj za podatke starega očeta, ki je bil rojen 1850, in njegove sestro ter brata, ker je bila zame to že prava zgodovina. Ker se niso selili daleč, se mi je kar odpirala pot nazaj. Knjige sem v začetku odpirala z veliko tesnobo. Zavedala sem se, da so se vpisovali veseli in žalostni dogodki v te knjige.

SLOVENSKO RODOSLOVNO DRUŠTVO

<http://genealogy.ljp.si/>

<http://www2.arnes.si/~rzjtopl/rod/rod.htm>

Bilten slovenskega
rodoslovnega društva

Že v začetku dela sem izvedela, da obstoja tudi društvo ter da je ravno odprta rodoslovna razstava v Škofji Loki. Z zanimanjem sem si jo ogledala in bila navdušena nad izdelki različno prikazanih starih in novejših rodovnikov. Narejeni so bili za plemenite ljudi in čisto navadne obrtniške in kmečke družine. Računalniška izdelava se mi je zdela super zadeva, toda kaj mi pomaga, če se z računalnikom nisva poznala. Povabili so me v društvo, katerega redno in z veseljem obiskujem. V začetku sem bila bolj zgubljena in sem samo poslušala, ker so bili drugi z znanjem že daleč pred mano. Toda prihajali so vedno novi z različnim poznavanjem dela. Sedaj že drugače sledim stvarim. Vesela sem, da tako nesebično vodijo društvo taki pionirji in strokovnjaki na računalniškem področju, da zbirajo literaturo, da so izdali priročnik, slovenski prevod programa, revijo in druge stvari. Naredili so že ogromno dela, toda v svetu imajo na tem področju veliko večjo finančno in drugačno oporo.

Tako je bilo pri hiši vedno več podatkov, zvezki so se množili, delo me je vleklo še naprej. Sorodniki so bili navdušeni nad mojim delom. V veliko pomoč mi je bila tudi moja 20 let starejša sestrična Marija Novak, rojena Per. Veliko stvari je poznala iz pripovedovanja svoje mame, ki je dočakala 94 let. Napisala mi je tudi nekaj tipkanih strani spominov.

Misel, da se bom morala lotiti računalniške obdelave, je bila vedno močnejša. Tako se je na prigovarjanje domačih tudi zgodilo. Vedno več časa sem sedela pred njim in v arhivu. Branje knjig v različnih jezikih in pisavah mi je bila vedno velika skrb in izziv. Lepe pisave so me vedno zelo navduševale. Hkrati z delom v arhivu se je začelo delo z obiski pri bližnjih in daljnih sorodnikih, zbiranje slik, snemanje pogovorov s kamero, ki jo na srečo tudi imam. Med pogovori na srečanjih izveš za marsikatero možnost, kako priti do raznega gradiva, da si obogatiš zbirko s starimi dokumenti. Da lahko narediš tudi zgodbo svojega rodovnika. Prišla sem do raznih posestnih listov, da vem, koliko zemlje so imeli že pred 100 in 200 leti. Kopije katastrov vasi in hišnih števil. Predporočne pogodbe, ki so bile obvezni del pred poroko. Iz tega sem izvedela, kakšne dote so jim dajali.

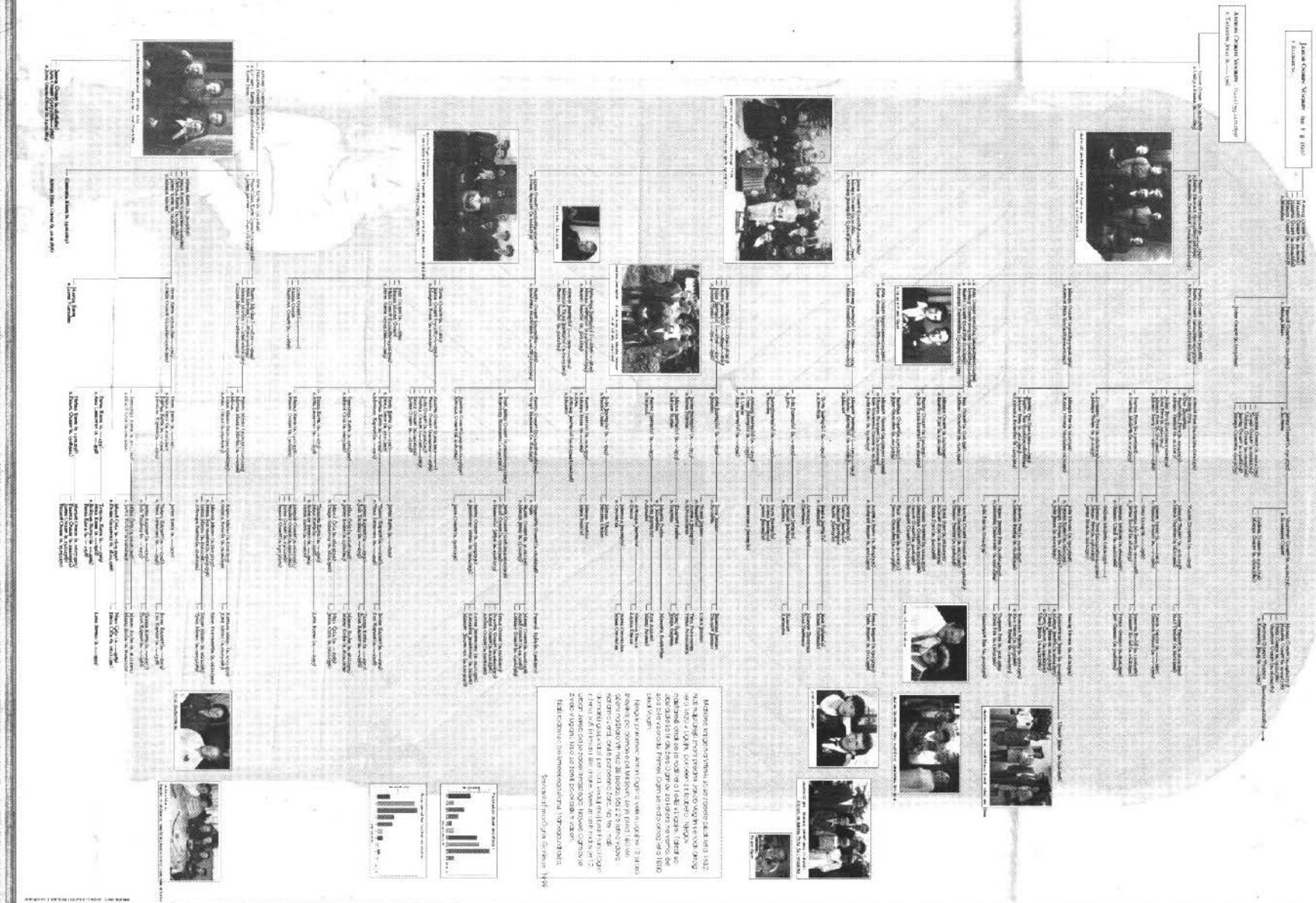
V začetku me je zanimal samo priimek Ogrin, ker pa sem bila vedno bolj uspešna, so me pričele zanimati tudi poroke drugih.

S tem so se mi odpirali vedno novi priimki. Tako jih je danes že veliko število. Najpogostejši so Jernejčič, Kenk, Pivk, Mesec, Rode, Per, Novak, Kunc, Potočnik, Mauri, Krašovec, Petrovčič, Grohar, Jeraj, Rihar, Zaveršan in drugi. Župnija Vrhnika ima vse in dobro ohranjene knjige. Gradila sem ravno linijo od sedme generacije nazaj do začetka pisanja knjig leta 1633, to je še štiri rodove. Mislila sem, da bom prišla do tistega Ogrina, ki je prišel v Veliko Ligojno. Toda zmotila sem se. Že leta 1644 pa do 55 je bilo pet zakonskih parov, ki so imeli otroke. Vsi so živeli v Ligojni, razen enega na Vrhniku - Čuža. Eden med njimi je bil tudi naš rod. Edino razmišljam lahko, morda pa so si bili bratje med seboj, saj hišnih števil še ni bilo. Tudi porok v začetku med seboj nisem zasledila. Ali pa so prišli v ta kraj že veliko prej. Tudi razlaga priimka nam je še neznanka. Sprašujem tudi ob tej priložnosti moje društvene kolege, kako pogosto so naleteli na priimek Ogrin po Sloveniji, od začetka pisanja knjig pa do 1700. Šele počasi so se selili po okoliških vaseh. Danes je to zelo pogost priimek, tako doma kot po svetu. Okrog leta 1800 in nazaj so bili vsi brez izjeme napisani Vogrin, kar je po Sloveniji danes še kar pogost priimek, kakor tudi druge izpeljanke. Na Staro Vrhniko 3 je prvi prišel Blaž Ogrin, leta 1745, in se še danes po domače reče pri "Blažove". Moj prapraded je prišel leta 1817. Od roda do roda se je posestvo povečevalo po zmogljivostih. Skozi moje raziskovanje sem še utrdila moje poznavanje o prednikih, da so bili to dokaj trdenega zdravja in delovni ljudje. Spoštovali so zemljo, ljudi in živino. Posebno konji so imeli vedno častno mesto pri hiši. Dobri in lepi konji so bili ponos in statusni simbol vsakega kmeta. Med lastniki kmetij je bilo vedno rivalstvo, kdo ima lepše konje. Tako kot danes avtomobili. Hodili so tudi na konjske sejme in jih preprodajali, da so si povečevali dohodke.

Zanimalo me je tudi domače ime pri "Mesc". Predvidevala sem, da je bil nekoč to naš priimek, ker je to pri nas pogost priimek. Lotila sem se še enkrat začetka prepisovanja rojstev in porok od začetka in si izpisovala več priimkov hkrati, ki so me zanimali. Morala sem se domisliti načina dela, da ni bila zmešnjava v zvezku, saj sem v računalnik prenašala doma. Nabavila sem si debelejši zvezek z abecednim kazalom in jih sortirala po priimkih. Tako so tekla tekoče rojstva. Hišne številke so se pojavile šele leta 1772. Šele tedaj sem videla, h kateri hiši me je pripeljal kakšen priimek. Vsi najstarejši Mesci so se rodili in živeli na Kuranu. Ker je to še danes hrib s cerkvijo in samo dvema hišama na poti do smučišča Ulovka, lahko trdim, da je bila ena družina, v kateri so živeli trije pari in imeli veliko otrok. Prvi otrok, ki se je rodil izven Kurana, je bil na Stari Vrhniku rojen staršema Janezu Mesecu in ženi Mariji. Pri tej hiši se je priimek ohranil tri rodove. Ostalo pa je domače ime. Vesela sem bila vsaj grobe zgradbe drevesa naših prednikov. Naša vas stoji na rahlo valovitem svetu, na obrobju Barja, kjer se prične kras. Vse te vasi so prilično stare in so se ohranile, ker so vedno imeli dobro izhodišče za preživljanje doma, razne gospodarske krize pa so jih odnesle tudi v svet. Stara Vrhnika je omenjena že leta 1526 in je skozi čas napisana v različnih oblikah: Alt Verhnik, Superiori Verhnik, Gorena Verhnika, Alt Oberlaybach.

Narejen je tudi Cankarjev rodovnik. Spotoma sem prepisovala tudi njih in dopolnjujem pomanjkljive podatke. Morda bo tudi to delo kdaj bolj popolno dokončano. Narejen je tudi rodovnik našega zelo znanega cerkvenega in malo pozabljenega slikarja Simona Ogrina. Rodil se je na Stari Vrhniku. Do sedaj še ni dočakal spominske plošče na rojstni hiši. Rodovnik se je končal na delu, ki je bil zelo zamotan in sem se morala zelo poglobiti, da sem pravilno prišla do nadaljnjih povezav. Vmes

OGRINOVİ od roda do roda

je še en kratek neraziskan stik, zaradi katerega ne morem še potrditi prave sorodstvene vezi.

Moj prvi izdelek je bil računalniško izdelano drevo, opremljeno s starimi in novejšimi slikami. Grafično izdelavo rodovnika v obliki plakata večjega formata mi je izdelalo podjetje Gapro. Nad enoletnim delom sem bila zelo zadovoljna.

Pri tem delu bom lahko še veliko naredila. Tudi kakšno kronika bi si želela napisati in ročno izdelati lepo drevo. Tudi večje srečanje bi bilo kar velik zalogaj. Res pa je, da smo se med seboj bolje spoznali in osvežili spomine na rodovne vezi. Spomladi me je obiskal mladi gospod Mitja Ogrin, ki je rojen in živi v Švici, izhaja pa iz Vrhnike. Prek interneta se je zanimal, če je na Vrhniki že narejen kakšen rodovnik Ogrinov. Imel je nekaj podatkov in takoj sva se našla. Moj praded in njegov prapraded sta si bila brata. Vsi smo bili veseli in ponovno razlog za srečanja.

Kaj delajo

George Plautz

The following presentation was given at a bimonthly meeting on 23 May 2000, of the Slovensko rodoslovno društvo by George J. Plautz Jr., Webmaster for the Slovenian Genealogy Society (International) headquartered in Camphill, Pennsylvania, and genealogist researching his Slovene roots..

Dober večer (Good Evening)

My name is George Plautz and I have been invited to speak to you tonight on several topics of interest regarding Slovenian genealogy in America. I live in Fairfax, Virginia, USA, and I have worked for the federal government in Washington, DC, for the past 27 years. I was born in Greenwood, Wisconsin, and my ancestors immigrated to Calumet, Michigan.

First and foremost, I am a genealogist researching my families in Slovenia, the United States, Canada, and Brazil.

Second, I am the Webmaster for the Slovenian Genealogy Society (International) and act as the Internet Lead for the Society.

Third, I am the originator and creator of the Bela Kraijna Village Association.

I will talk first about my ancestor families which originated in Slovenia. Jurij (George) Plavec, born in Doblice at house number 29, married Ana Tabor (Faborini), his son also named Jurij, married Ana Majerle from Doblice. One of their children was Janez Plavec. Janez married first Maria Sterk, then Margaretha Brunskole from Maverlen 15, and last Katarina Vertin (Doblice 13) a widow formerly married to a Butala from Gric. Janez has three children with Margaretha Brunskole. Janez, Jure & Josef. Janez died in childhood. Jure married Katarina Movrin from Gric 1. Jurij and Katarina had seven children of which only three grew to adulthood. Stefan married Marija Popovic from Krasnji vrh 24, near Metlika; Katarina married Pete Zunich; and Ana married Nicholas Saitz (Zajc or Sajc). The children married in Red Jacket (Calumet), Michigan, and their spouses were all fellow Slovenes.

Stefan, Katarina, and Ana immigrated to America around 1895. They left their father and mother to run the home at Doblice 35. They never returned to Slovenia. Stefan worked in the copper mines of Calumet. In 1909, he settled in Willard, Wisconsin, upon the invitation of Ignac Cesnik. Stefan and Marija had 13 children. I am the son of George, born 1918 in Willard, Wisconsin.

Meanwhile, Josef Plauz, the second son of Janez and Margaretha Plauz, joined the Austrian-Belgien Army which was created to support Emperor (Kaiser) Maximilian while he was in Mexico. After the Kaiser's death Josef escaped from Mexico and returned to Slovenia. Apparently he received some type of pension from the Austrian government as he was a tax collector for Vienna before he immigrated to Tower, Minnesota, USA. He married Josefa Gerbec and they had five children in Europe and two in the United States. His wife, one son and two daughters, met him in Tower, and they moved to Calumet around 1895. All the children survived to adulthood. They married into the Vertachich, Spehar, Swetic, Strucel, Illenich, Bohte families, also immigrated to the United States from Slovenia.

Josef is mentioned in Ivan Molek's »Over Hill and Dale (the Autobiography of a Slovenian Immigrant)« and Marie Prislant's »From Slovenia to America«, and the Reverend Jurij M. Trunk's »Americans in America«. Josef worked as a veterinarian and notary public in Calumet, often helping his fellow Slovenes in Calumet to obtain medical assistance and understand paperwork.

The Plavec family no longer exists in Slovenia.

In 1995, Al Peterlin, President of the Slovenian Genealogy Society (International) advertised for a volunteer to act as an Internet Lead, and I responded to his request for help. As Internet Lead I research all references to Slovenia, Slovene, and Slovenian that are posted on the Internet. I monitor Bulletin Boards, assist in the queries, and document new websites of interest to the genealogist researching their Slovenian roots and branches.

The Slovenian Genealogy Society was created to fulfill the following missions:

1. Provide information available to internet users
2. Provide assistance to fellow researchers through consultation
3. Provide assistance in preservation of records in Slovenia and throughout the world.

In January of 2000, I became the Webmaster for our own site on the internet: <http://www.slovenianguenealogy.org>

Al Peterlin is the President of the Society; John Leskovec is Membership Coordinator, he keeps track of our members and

membership fees. Ed Repic is Project Coordinator, he is responsible for tracking the translation of and indexing of projects to be uploaded to the web. Ed Kucler is Director for External Affairs - a new position. He is responsible for organizing a Congress in Ljubljana during September, 2001, and coordinates our fund raising efforts for record preservation in Slovenia at the National Archive in Ljubljana whose Director is Dr. Bogdan Kolar.

I work with all the previously mentioned people. We also maintain many data files on another web site hosted by FEEFHS. The URL for this site is: <http://feefhs.org>. We believe we will have over 400 members by September of 2000.

I originated the Bela Krajina Village Association in January of 1999. This is an association to assist Bela Krajina descendants in listing their family surnames and residences in Bela Krajina. It will enable others to see who were neighbors in all the villages of the region. Eventually I would like to post this data on the Internet. I have two copies of the spread sheets which contain the transcribed records. Available thus far are 1100 records with another 400 to be input when I return to the United States. I am requesting fellow Bela Krajina researchers to provide information regarding their family and village to me for transcription. Also, I am working with Rado Vrlinec of Crnomelj to expand internet concentration on Bela Krajina families. Rado is hosting the Bela Krajina Club from Canada on his website. This group hopes to hold a yearly meeting during July in the Bela Krajina, meeting in Semič, Metlika, and Črnomelj. His website URL is <http://www.present.net>.

RAST - RAZISKOVALSKI STIKI

Poizvedbe

Še vedno iščem zapis o poroki: Martin Peruzzi se je leta 1869 poročil s Frančiško Marolt (Marout). Kraj poroke ni znan, zato prosim kolege, da me obvestijo, če bodo pri svojem delu naleteli na ta zapis. Peter Hawlina, tel 064 654261 ali ali srdI@guest.arnes.si.

Anton Vrhovec je bil rojen leta 1867 v Veliki Loki. Njegova starša sta bila Matija Vrhovec in Uršula Finc. Kdor bi o družini vedel kaj več, naj to posreduje uredništvu.

Ivan Hrovatin je bil rojen 13. 1. 1885 v Skadaščini. Oče je bil Anton, mati Terezija Segulin. Morebitne dodatne informacije posredujte uredništvu.

Franc Počkaj je bil leta 1885 rojen v Ostrožnem brdu. Oče je bil Franc, mati Uršula. Podatke posredujte uredništvu.

Janez Sterniša je bil 18. 11. 1857 rojen v Križevcih pri Ljutomeru. Oče je bil Franc, mati Ana Štrakl. Morebitne podatke posredujte uredništvu.

TT - Tiny Tafel

N Ema Goričan
 A 1360 Stara Vrhnika 26a
 T 061 753536
 D /IBM/
 F Brother's Keeper Windows 5.2
 Z 23 Brother's Keeper MP
 C150 1751:1751 CEPIN____/_____
 D615 1814:1893 DREVENŠEK\Zakl 9/Zakl 9
 G650 1886:1886 GORIČAN\Turnitz-Avstrija/Turnitz
 G622 1880:1880 GRACEJ\Sv. Primož/Sv. Primož
 J620 1761:1791 JERAJ\Blatna Brezovica/Blatna Brezovica
 K261 1850:1850 KAISERBERGER\Grušovje/Grušovje
 K460 1833:1833 KOLAR\Desternik/Desternik
 M200 1695:1695 MESC____/_____
 M210 1793:1995 MIKŠEV\Velika Ligojna/Stara Vrhnika
 M600 1799:1799 MIR____/_____
 O265 1658:1995 OGRIN\Ligojna/Stara Vrhnika
 P652 1784:1784 PERNEG____/_____
 P400 1799:1829 POLIČ\Selišei/Selišei
 P236 1829:1923 POSTRUŽNIK\Selišei/Primož na Pohorju
 P231 ____:____ PUSTOVERH____/_____
 R600 ____:1825 RIHAR____/Hrib 10 Vrhnika
 Š160 1799:1799 ŠAFARIČ____/_____
 Š522 1803:1803 ŠMIGOC____/_____
 Š360 1829:1829 ŠOŠTARI\Selišei/Selišei
 V310 1791:1791 VDOVA\Blatna Brezovica/Blatna Brezovica
 V310 1848:1848 VIDOVIČ\Sedlašek/Sedlašek
 V265 ____:1995 VOGRIN\Ligojna/Stara Vrhnika 56
 Z165 1876:1876 ZAVERŠAN\Vrzdenc/Vrzdenc
 W 10.11.1999

Poročila o delu

- 18. 1. 2000 Predavanje - dr. Vincenc Rajšp: Slovenija na starih zemljevidih. 26 udeležencev.
 - 31. 1. in 1. 2. 2000 Tečaj za uporabo programa Brother's Keeper pri rodoslovnem delu, ki ga je pripravil in vodil mag. Janez Toplišek. 19 udeležencev.
 - 8. 2. 2000 Redno mesečno srečanje. 24 udeležencev.
 - Predavanje: Ljubiteljsko rodoslovje - za Univerzo za tretje življenjsko obdobje. Okrog 100 udeležencev.
 - 22. 2. 2000 Predavanje - pisatelj Bogdan Novak: Slovenska saga. 40 udeležencev.
 - 14. 3. 2000 Redno mesečno srečanje. 24 udeležencev.
 - 28. 3. 2000 Predavanje - dr. Andrej Vovk: Biografski leksikoni. 28 udeležencev
 - 11. 4. 2000 Redno mesečno srečanje. 36 udeležencev.
 - 18. 4. 2000 Predavanje - mag. Helena Ložar Podlogar: Šege ob življenjskih mejnikih. 21 udeležencev.
 - 10. 5. 2000 Občni zbor in redno mesečno srečanje. 38 udeležencev.
- Na občnem zboru so bila podana poročila in program

dela. Izvoljeni so bili novi organi društva. V upravni odbor so bili izvoljeni Vasja Butina, Leon Drame, Peter Hawlina, Lojze Kobi, Nenad Novakovic, Jasmina Stanovic in Janez Toplišek.

- 23. 5. 2000 Predavanje - dr. Zvonka Zupanič Slavec: Epikraniološka povezava družine grofov Celjskih. 35 udeležencev.
- 13. 6. 2000 Redno mesečno srečanje. 27 udeležencev.
- 27. 6. 2000 Predavanje - Aleksander Lucu: Slovenske dinastije. 26 udeležencev.
- 11. 7. 2000 Redno mesečno srečanje. 24 udeležencev.
- 25. 7. 2000 Peter Hawlina: Rodoslovje in računalnik (odpovedano). Namesto tega srečanje 15 udeležencev.

Novi člani

Ivanka Brezigar Stanič, 1231 Ljubljana Črnuče,
Polanškova 40, 01 5372488

Karmen Bukovinski, 8257 Dobova, Železniška 10,
07 4967931

Jožefa Stibilj, 5270 Ajdovščina, Župančičeva 14,
05 3680083

Vesna Stražišar, 1370 Logatec, Ulica OF 5, 01 7541910

Vsem izrekamo dobrodošlico!

Prvo leto dela obalne sekcije rodoslovnega društva

Že nekaj let sem članica Slovenskega rodoslovnega društva in se udeležujem večine sestankov v Ljubljani. V tem času se mi je porodila misel, da bi bilo lepo, če bi se rodoslovno raziskovanje razširilo tudi na Primorsko. V pogovorih z raznimi znanci sem ugotovila, da mnogi izmed njih sami raziskujejo svoje korenine in da jih delo zanima. Tako se mi je zdelo prav, da bi svoje delo združili in začeli delovati skupaj.

V februarju 1999 je bil v izolskem lokalnem časopisu Mandrač objavljen kratek intervju, v katerem sem predstavila delo SRD in predlagala sestanek. Pogovorila sem se z ravnateljico Matične knjižnice Izola, ki nam je ljubeznivo dala na razpolago čitalnico v večernih urah. Tako se od 2. marca 1999 sestajamo redno vsak prvi torek v mesecu ob 19^h, razen v poletnih mesecih.

Prijavilo se je okrog deset članov, vendar se nas redno sestaja pet do šest. Trije člani delajo doma, ker imajo težave s prihajanjem na sestanke.

Večina članov je prišla iz Izole, ker so o društvu brali v Mandraču; v Primorskih novicah pa kljub temu, da smo pisno obvestili glavnega urednika in nas je obiskala novinarka, mesec dni po obisku članek o našem delu še ni bil objavljen. Tako se zaradi neobveščenosti naše delo ne more bolj razširiti.

Na prvem sestanku sem nove člane seznanila z delom SRD in knjigo Vasje Butine Moj rodovnik ter s svojim delom. Na

Koledar prireditev Slovenskega rodoslovnega društva za leto 2000

-
- 11.1.2000 SSK
Redno društveno srečanje - drugi torek v mesecu
-
- 18.1.2000 SSK
dr. Vincenc Rajšp: Slovenija na vojaških zemljevidih
-
- 8.2.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 22.2.2000 SSK
Bogdan Novak: Slovenska saga
-
- 14.3.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 28.3.2000 SSK
dr. Andrej Vovko: Biografski leksikoni
-
- 11.4.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 18.4.2000 SSK mag. Helena Ložar-Podlogar:
Šege ob življenjskih mejnikih
-
- 9.5.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 23.5.2000 SSK dr. Zvonka Z. Slavec:
Epikraniološka povezava družine grofov Celjskih
-
- 13.6.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 27.6.2000 SSK
Aleksander Lucu: Dinastije
-
- 11.7.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 25.7.2000 SSK
Peter Hawlina: Rodoslovje in računalnik (odpovedano)
-
8. 8. 2000 Gostišče Livada
Dopustniško srečanje
-
- 12.9.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 26.9.2000 Šolski muzej mag. Branko Šuštar:
Rodoslovno raziskovanje z viri v Slovenskem šolskem muzeju. (Predavanje in predstavitev bo v Slovenskem šolskem muzeju, Plečnikov trg, 1, Ljubljana).
-
- 10.10.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 24.10.2000 SSK
Irena Tršinar: CRP (Centralni register prebivalstva) - vsebina, uporaba, možnost dostopa
-
- 14.11.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 28.11.2000 SSK dr. Pavle Merku:
Zgodovina priimkov na slovenskem Zahodu
-
- 12.12.2000 SSK
Redno društveno srečanje
-
- 19.12.2000 SSK
dr. Petra Svoboda: Arhivi prve svetovne vojne

naslednjih sestankih so posamezni člani predstavljali način svojega dela, težave in uspehe.

G. Anton Pavlovčič je predstavil rodovnik svoje matere od l. 1212 (družina Appollonio iz Pirana) in družino Pavlovčič iz Hrenovic; v oktobru je raziskave predstavil tudi na sestanku SRD v Ljubljani.

Ga. Nada France je predstavila svoje delo z računalniškim programom BK5, ki ga poleg mene edina uporablja; raziskuje pa predvsem vasi Padna v piranski in Tinjan (zaselek Urbanci) v koprski občini. V Padni je odkrila necerkveni status animarum za leta 1848 do 1948 ter ga že delno statistično obdelala. Upamo, da nam bo svoje delo predstavila na sestanku SRD in ga objavila v Drevesih!

Na naslednjih sestankih sta nas s svojim raziskovanjem rodu v Lokvi pri Divači seznanili ge. Ada Gombač (roj. Sila) in Jožica Kolenc (roj. Čok), ki predstavljata svoj rod v obliki koncentričnih krogov. Ga. Gombač pripravlja srečanje svojih sorodnikov pred jamo Vilenica 9. septembra 2000.

G. Jože Bolje raziskuje predvsem v občinah Tomaj, Slavina, Dutovlje, Štanjel (Kobjeglava), Goče in Štorje.

Ga. Nada Morato (rojena Ravbar) iz Kort raziskuje svoj rod iz Repentabra onstran italijanske meje in tudi prebivalstvo vasi Korte nad Izolo. Na žalost pa zaradi oddaljenosti ne more hoditi na sestanke.

Tudi g. Dimitrij Kralj dela doma in je sam sestavil program za svoj rodovnik, ki je objavljen tudi na internetu: <http://razor.arnes.si/~mkralj/drevo/kralji.html>

Vsi našeti raziskujejo tudi onstran meje v občinah (župnijah) Bazovica, Sv. Anton (v Trstu), Rojan in drugih.

Upamo, da se bo delo v naslednjem letu še razširilo in poglobilo.

Dagmar Slekovec

Vsak prvi torek v mesecu se ob 19. uri v izolski knjižnici srečajo člani obalne sekcije Slovenskega rodoslovnega društva (SRD). To društvo obstaja že od leta 1994, njegovi člani pa se pod vodstvom predsednika Petra Hawline sestajajo dvakrat na mesec v Ljubljani in izdajajo glasilo *Drevesa*. Pobudo za ustanovitev obalne sekcije je dala ena od članic SRD, Dagmar Slekovec, marca lani. Obalna sekcija trenutno šteje deset članov, predvsem upokojujencev iz Izole in Pirana, v SRD pa je včlanjenih več kot 150 ljudi, med njimi precej študentov.

Člani SRD, tudi člani obalne sekcije, za zdaj delujejo individualno in iščejo predvsem svoje prednike. Pri tem se poslužujejo računalniškega programa BK5, imenovanega Brother's Keeper, in izdelovanja rodovniških debel, ki so, vsaj tako menijo, veliko bolj pregledna kot računalniški izpisi. Pri tem jim je v pomoč prvi slovenski priročnik za raziskovanje rodu, *Moj rodovnik* Vasje Butine (1998, Cankarjeva založba). V njem piše, kako raziskovati, voditi rodoslovno zbirko in pravilno zapisovati podatke ter kateri so viri za raziskovanje rodu.

Viri za raziskovanje rodu so zelo pomembni. Ljubitelji rodoslovja se osredotočajo na ustno izročilo, ohranjene zapise staršev in drugih sorodnikov, ki jih najdejo v kakšni stari skrinji na podstrešju ali v kleti, literaturo, predvsem pa na župnijske knjige škofijskih arhivov. Duhovniki so bili tisti, ki so vodili matične knjige, saj so krstili novorojence, poročali pare in dajali v poslednje olje. Kot ugotavljajo člani SRD, so pogosto 'pozabili' omeniti nezakonske otroke, včasih pa so tudi precej neurejeno beležili podatke, zato listanje po župnijskih knjigah vzame ogromno časa. Veliko laže bi bilo, če bi podatke prenesli v računalnik.

SRD organizira tudi strokovna predavanja. Do zdaj je predstavilo rodoslovne vire v Škofijskem arhivu Maribor, prvi popis prebivalstva na Slovenskem, predkrščanska osebna imena v slovenskih priimkih, rodoslovje in študij zgodovine. V načrtih njegovih članov so še pojasnjevanje pomena rodoslovja za novejšo politično zgodovino in epikraniološke povezave družine.

»Rodoslovje je postalo v času po drugi svetovni vojni po vsem svetu zelo moderno, še posebej po izidu knjige Alexa Haleya Korenine in televizijski nadaljevanki Kunta Kinte. Največjo in najbolj urejeno zbirko imajo mormoni. Zbrati želijo podatke za rodovnik človeštva.« pojasnjuje Dagmar Slekovec. Pomena rodoslovja ne vidi samo v zadovoljevanju lastnih potreb in želja po tem, da bi čim bolj spoznali svoje prednike, pač pa tudi v raziskovanju zgodovine. *»Zgodovina in rodoslovje drug drugemu pomagata pri raziskovanju preseljevanj in navad ter običajev v različnih obdobjih, krajih in družbenih okoljih.«*

SRD v svoje vrste vabi vse, ki jih zanima ta tematika.

Nekaj naslovov v Trstu in okolici:

- Župnija Rojan: krstna knjiga od 1860 dalje:
Parrochia Roiano – uradne ure ponedeljek in sobota 9^h – 10^h
tel. 091417038 ali Italija 040417038
- Novi Sv. Anton = S. Antonio nuovo:
sobota in sredo od 9^h – 11^h
- Semenišče = Seminario diocesano, via Besenghi
– biblioteca, tel. 091308512 ali Italija 040308512
Tu so prve krstne knjige od l. 1527!

Govorijo samo italijansko!

Še o delu obalne sekcije SRD

Dne 13. maja 2000 je v tedniku Primorskih novic SOBOTA izšel naslednji članek:

V Slovenskem rodoslovnem društvu skušajo odgovoriti na vprašanje, kdo so naši predniki

Brskanje po zgodovini

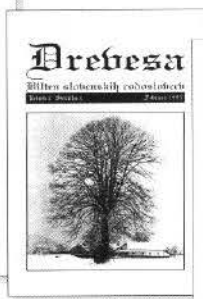
Izola, Mirjana Čerin

»Mislim, da so priimki, ki se končajo na -e, francoskega izvora, vključno s priimkom Bole.« je menil eden od udeležencev nedavnega večernega srečanja v izolski Matični knjižnici.

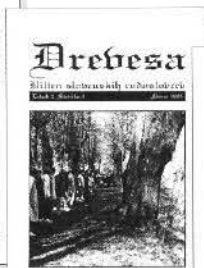
Nekdo drug je povedal, da je priimek Pavletič prvotno pomenilo Pavleta iz Čičarije, Pavleta Čiča namreč. Udeležence so opozorile, da se zatika predvsem pri ugotavljanju ženskih prednic, sploh za čas zgodnjega 18. stoletja in vseh stoletij pred tem. *»Ženske so pogosto omenjene brez imen, samo kot soproge Janezov, Francov in drugih.«* so ugotavljale.

Radovnik Terozije Auersperg

Lipa v Lipici pri Škofji Loki

Drevored na vrtu škofjelaškega gradu

Bukev nad Bukovico pri Škofji Loki

Kostanj v Zečvuš nad Škofjo

Hrast v Hrastno pri Škofji Loki

Drevored ob križevem potu na Hribc

Javor v Javorjah

Breze v Breznici

Brišlan v Brišlino

Jolka ob jelki na Jelovem hrib

Proprat v Propratnem

Gabar v Gabru pri Škofji Loki

Smeška v Smečju nad Škofjo Loko

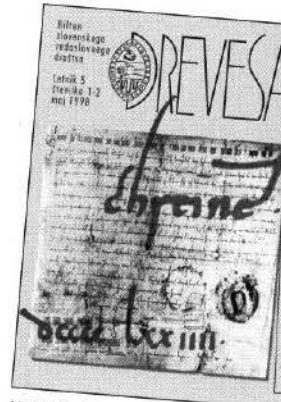
Hosta nad Hosto pri Škofji Loki

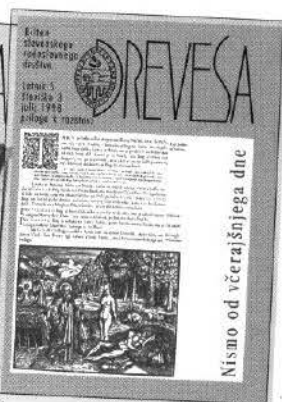
Trnje v Trnju pri Škofji Loki

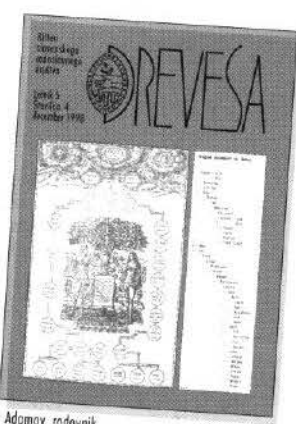
Štor v Štorju pod Sv. Lenarom nad Škofjo Loko

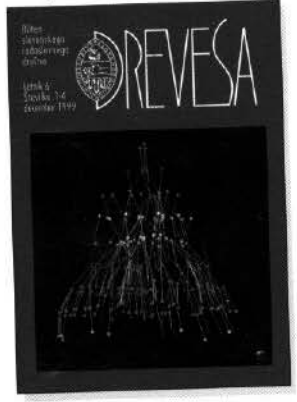
1025 let Kranjske

Priloga k razstavi

Adamov rodovnik

Pajek

Golk Rush 1997

NA ZALOGI IMAMO ŠE IZVODE PRETEKLIH ŠTEVILK BILTENA.

ZINTERESIRANI JIH DOBITE NA DRUŠTVENIH SREČANJIH ALI NA UREDNIŠTVU.